

Üniversite Öğrencilerinin Algıladıkları Duygusal İstismar ile Psikolojik Sağlımlıkları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Melis Özkebaıcı

Lisansüstü Eğitim, Öğretim ve Araştırma Enstitüsüne Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Yüksek Lisans Tezi olarak sunulmuştur.

Doğu Akdeniz Üniversitesi
Ekim 2019
Gazimağusa, Kuzey Kıbrıs

Lisansüstü Eğitim, Öğretim ve Araştırma Enstitüsü onayı

Prof. Dr. Ali Hakan Ulusoy
L.E.Ö.A. Enstitüsü Müdür Vekili

Bu tezin Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Yüksek Lisans derecesinin gerekleri doğrultusunda hazırlandığını onaylarım.

Doç. Dr. Canan Zeki
Eğitim Bilimleri Bölüm Başkanı

Bu tezi okuyup değerlendirdiğimizi, tezin nitelik bakımından Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Yüksek Lisans derecesinin gerekleri doğrultusunda hazırlandığını onaylarız.

Doç. Dr. Yeliz Akıntuğ
Tez Danışmanı

Değerlendirme Komitesi

1. Doç. Dr. Yeliz Akıntuğ

2. Doç. Dr. Müge Beidoğlu

3. Doç. Dr. Sertan Kağan

ÖZ

Bu araştırmanın amacı üniversite öğrencilerinin algıladıkları duygusal istismar ile psikolojik sağlımlıkları arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Bir diğer amaç ise algılanan duygusal istismar düzeyleri ile psikolojik sağlımlık düzeylerinin yaş, cinsiyet, sınıf düzeyi, bölüm, algılanan anne-baba tutumu ve istismar geçmişi değişkenlerine göre farklılık gösterip göstermediğinin belirlenmesidir. Araştırmanın örneklemini, Doğu Akdeniz Üniversitesi'nde öğrenim gören 338'i kadın 247'si erkek olmak üzere toplam 585 gönüllü öğrenciden oluşmaktadır. Araştırmada üniversite öğrencilerinin algıladıkları duygusal istismar düzeylerini belirlemek amacıyla Ersanlı, Yılmaz ve Özcan (2008) tarafından geliştirilen "Yetişkinler İçin Algılanan Duygusal İstismar Ölçeği", üniversite öğrencilerinin psikolojik sağlımlık düzeylerini belirlemek amacıyla Block ve Kremen (1996) tarafından geliştirilen ve Kararımak (2007) tarafından Türkçe'ye uyarlama çalışması yapılmış olan "Psikolojik Sağlımlık Ölçeği (Ego Sağlımlığı Ölçeği)" ve öğrenciler hakkında bazı genel bilgileri toplamak amacıyla araştırmacı tarafından hazırlanan "Kişisel Bilgi Formu" veri toplama aracı olarak kullanılmıştır. Elde edilen veriler Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon, t-Testi ve Tek yönlü Varyans Analizi (ANOVA) ile analiz edilmiştir.

Araştırma sonucunda üniversite öğrencilerinin algıladıkları duygusal istismar ile psikolojik sağlımlıkları arasında ters yönde anlamlı bir ilişkinin olduğu saptanmıştır. Bu sonuca göre üniversite öğrencilerinin algıladıkları duygusal istismar düzeyleri arttıkça psikolojik sağlımlık düzeylerinin düştüğü söylenebilmektedir. Algılanan duygusal istismar düzeyleri ile psikolojik sağlımlık düzeyleri çeşitli değişkenlere göre incelendiğinde üniversite öğrencilerinin algılanan duygusal istismar düzeylerinin yaş, cinsiyet, sınıf düzeyi ve bölüm değişkenlerine göre anlamlı bir

farklılık göstermediği, algılanan anne-baba tutumu ve istismar geçmişi değişkenlerine göre anlamlı bir farklılık gösterdiği bulunmuştur. Psikolojik sağlamlık düzeylerinin cinsiyet, sınıf düzeyi, bölüm, anne-baba tutumu ve istismar geçmişi değişkenlerine göre anlamlı bir farklılık göstermediği, yaş değişkenine göre ise anlamlı bir farklılık gösterdiği bulunmuştur. Elde edilen bulgular ilgili literatür ışığında tartişılmıştır.

Anahtar Kelimeler: İstismar, Duygusal İstismar, Algılanan Duygusal İstismar, Psikolojik Sağlamlık

ABSTRACT

The aim of this study is to investigate the relationship between perceived emotional abuse and psychological robustness of university students. Another aim is to determine whether the levels of perceived emotional abuse and psychological well-being differ according to age, gender, grade level, department, perceived parental attitude and abuse history. The sample of the study consists of 585 volunteer students, 338 female and 247 male, studying at Eastern Mediterranean University. Mek Perceived Emotional Abuse Scale for Adults geliştiril, developed by Ersanlı, Yılmaz and Özcan (2008) in order to determine the levels of emotional abuse perceived by university students, was developed by Block and Kremen (1996) and developed by Kararımak (2007). E Psychological Robustness Scale (Ego Health Scale) olan and “Personal Information Form hazırlanan prepared by the researcher to collect some general information about the students were used as data collection tools. The data were analyzed by Pearson Product Moment Correlation, t-Test and One-way ANOVA.

As a result of the study, it was found that there was an inverse relationship between perceived emotional abuse and psychological stability of university students. According to this result, it can be said that psychological stability levels decrease as the levels of emotional abuse perceived by university students increase. When the perceived emotional abuse levels and psychological robustness levels were examined according to various variables, it was found that perceived emotional abuse levels of university students did not show a significant difference according to age, gender, grade level and department variables, but showed a significant difference according to perceived parental attitude and abuse history variables. It was

found that psychological robustness levels did not show a significant difference according to gender, class level, department, parental attitude and history of abuse, but showed a significant difference according to age variable. The findings were discussed in the light of related literature.

Keywords: Emotional Abuse, Psychological Stability, Perceived Emotional Abuse

İÇİNDEKİLER

ÖZ	iii
ABSTRACT	v
TABLO LİSTESİ	xii
1 GİRİŞ	1
1.1 Problem Durumu.....	1
1.2 Araştırmanın Amacı	6
1.3 Problem Cümlesi	6
1.4 Alt Problemler.....	6
1.5 Araştırmanın Önemi.....	7
1.6 Sayıtlar.....	8
1.7 Sınırlılıklar	8
1.8 Tanımlar	8
2 KURAMSAL AÇIKLAMALAR VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	10
2.1 İstismar.....	10
2.2 İstismar Türleri.....	12
2.2.1 Fiziksel İstismar.....	12
2.2.2 Cinsel İstismar.....	13
2.2.3 Ekonomik İstismar	15
2.2.4 Duygusal İstismar.....	15
2.2.4.1 Yetişkin Bireylerde Duygusal İstismar.....	20
2.2.4.2 Duygusal İstismarın Etkileri.....	21
2.2.4.3 Duygusal İstismarın Kısa Vadede Etkileri.....	21
2.2.4.4 Duygusal İstismarın Uzun Vadede Etkileri.....	23

2.2.4.5 Duygusal İstismarın Olası Sonuçları.....	24
2.2.4.6 Duygusal İstismarı Açıklamaya Yönelik Kuramlar.....	25
2.3 Psikolojik Sağlık.....	26
2.3.1 Risk Faktörleri.....	34
2.3.2 Koruyucu Faktörler.....	36
2.4 Konu İle İlgili Araştırmalar.....	38
2.4.1 Duygusal İstismar İle İlgili Araştırmalar.....	39
2.4.2 Psikolojik Sağlık İle İlgili Araştırmalar.....	42
3 YÖNTEM.....	47
3.1 Araştırmanın Modeli.....	47
3.2 Evren ve Örneklem.....	47
3.3 Veri Toplama Araçları.....	48
3.3.1 Kişisel Bilgi Formu.....	49
3.3.2 Yetişkinler İçin Algılanan Duygusal İstismar Ölçeği.....	49
3.3.3 Psikolojik Sağlık Ölçeği.....	50
3.4 Veri Toplama Süreci.....	51
3.5 Verilerin Analizi.....	51
4 BULGULAR.....	52
4.1 Üniversite Öğrencilerinin Algılanan Duygusal İstismar Puanlarına İlişkin Bulgular.....	52
4.2 Üniversite Öğrencilerinin Psikolojik Sağlık Puanlarına İlişkin Bulgular.....	52
4.3 Algılanan Duygusal İstismar Puanları İle Psikolojik Sağlık Puanları Arasında Anlamlı Bir İlişkinin Olup Olmadığına Dair Bulgular.....	53

4.4 Algılanan Duygusal İstismar Puanları İle Psikolojik Sağlık Puanlarının Yaş Değişkenine Göre Anlamli Bir Farklılık Gösterip Göstermediğine Dair Bulgular.....	54
4.5 Algılanan Duygusal İstismar Puanları İle Psikolojik Sağlık Puanlarının Cinsiyet Değişkenine Göre Anlamli Bir Farklılık Gösterip Göstermediğine Dair Bulgular.....	55
4.6 Algılanan Duygusal İstismar Puanları İle Psikolojik Sağlık Puanlarının Sınıf Düzeyi Değişkenine Göre Anlamli Bir Farklılık Gösterip Göstermediğine Dair Bulgular.....	56
4.7 Algılanan Duygusal İstismar Puanları İle Psikolojik Sağlık Puanlarının Bölüm Değişkenine Göre Anlamli Bir Farklılık Gösterip Göstermediğine Dair Bulgular.....	57
4.8 Algılanan Duygusal İstismar Puanları İle Psikolojik Sağlık Puanlarının Algılanan Anne-Baba Tutumu Değişkenine Göre Anlamli Bir Farklılık Gösterip Göstermediğine Dair Bulgular.....	59
4.9 Algılanan Duygusal İstismar Puanları İle Psikolojik Sağlık Puanlarının İstismar Geçmiş Değişkenine Göre Anlamli Bir Farklılık Gösterip Göstermediğine Dair Bulgular.....	62
5 TARTIŞMA VE YORUM.....	64
5.1 Üniversite Öğrencilerinin Algılanan Duygusal İstismar Ortalama Puanı Nedir?.....	64
5.2 Üniversite Öğrencilerinin Psikolojik Sağlık Ortalama Puanı Nedir ?.....	64
5.3 Üniversite Öğrencilerinin Algılanan Duygusal İstismar Puanları İle Psikolojik Sağlık Puanları Arasında Anlamli Bir İlişki Var Mıdır?.....	64

5.4 Üniversite Öğrencilerinin Algılanan Duygusal İstismar Puanları İle Psikolojik Sağlık Puanları Yaş Değişkenine Göre Anlamlı Bir Farklılık Göstermekte Midir?.....	66
5.5 Üniversite Öğrencilerinin Algılanan Duygusal İstismar Puanları İle Psikolojik Sağlık Puanları Cinsiyet Değişkenine Göre Anlamlı Bir Farklılık Göstermekte Midir?.....	67
5.6 Üniversite Öğrencilerinin Algılanan Duygusal İstismar Puanları İle Psikolojik Sağlık Puanları Sınıf Düzeyi Değişkenine Göre Anlamlı Bir Farklılık Göstermekte Midir?.....	69
5.7 Üniversite Öğrencilerinin Algılanan Duygusal İstismar Puanları İle Psikolojik Sağlık Puanları Bölüm Değişkenine Göre Anlamlı Bir Farklılık Göstermekte Midir?.....	70
5.8 Üniversite Öğrencilerinin Algılanan Duygusal İstismar Puanları İle Psikolojik Sağlık Puanları Algılanan Anne-Baba Tutumu Değişkenine Göre Anlamlı Bir Farklılık Göstermekte Midir?.....	70
5.9 Üniversite Öğrencilerinin Algılanan Duygusal İstismar Puanları İle Psikolojik Sağlık Puanları İstismar Geçmişi Değişkenine Göre Anlamlı Bir Farklılık Göstermekte Midir?.....	71
6 SONUÇ VE ÖNERİLER.....	73
6.1 Sonuç.....	73
6.2 Öneriler.....	74
6.2.1 Araştırmacılara Yönelik Öneriler.....	74
6.2.2 Uygulayıcılara Yönelik Öneriler.....	74
KAYNAKLAR.....	77
EKLER.....	86

Ek 1: Kişisel Bilgi Formu.....	87
Ek 2: Yetişkinler İçin Algılanan Duygusal İstismar Ölçeği.....	89
Ek 3: Psikolojik Sağlık Ölçeği.....	92

TABLO LİSTESİ

Tablo 3.1: Araştırmaya Katılan Öğrenci Sayısı.....	48
Tablo 4.1: Üniversite Öğrencilerinin Algılanan Duygusal İstismar Ortalama Puanlarının Betimsel İstatistik Değerleri.....	52
Tablo 4.2: Üniversite Öğrencilerinin Psikolojik Sağlık Ortalama Puanlarının Betimsel İstatistik Değerleri.....	53
Tablo 4.3: Üniversite Öğrencilerinin Algılanan Duygusal İstismar Puanları İle Psikolojik Sağlık Puanlarının Yaş Değişkenine Göre Anlamlı Bir Farklılık Gösterip Göstermediğine Dair Yapılan t-Testi Sonuçları.....	54
Tablo 4.4: Üniversite Öğrencilerinin Algılanan Duygusal İstismar Puanları İle Psikolojik Sağlık Puanlarının Cinsiyet Değişkenine Göre Anlamlı Bir Farklılık Gösterip Göstermediğine Dair Yapılan t-Testi Sonuçları.....	55
Tablo 4.5: Üniversite Öğrencilerinin Algılanan Duygusal İstismar Puanları İle Psikolojik Sağlık Puanlarının Sınıf Düzeyi Değişkenine Göre Anlamlı Bir Farklılık Gösterip Göstermediğine Dair Yapılan t-Testi Sonuçları.....	56
Tablo 4.6: Üniversite Öğrencilerinin Algılanan Duygusal İstismar Puanları İle Psikolojik Sağlık Puanlarının Bölüme Göre Betimsel İstatistik Değerleri.....	57
Tablo 4.7: Algılanan Duygusal İstismar Puanları İle Psikolojik Sağlık Puanlarının Bölüm Değişkenine Göre Anlamlı Bir Farklılık Gösterip Göstermediğine Dair Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.....	59
Tablo 4.8: Üniversite Öğrencilerinin Algılanan Duygusal İstismar Puanları İle Psikolojik Sağlık Puanlarının Algılanan Anne-Baba Tutumuna Göre Betimsel İstatistik Değerleri.....	60

Tablo 4.9: Üniversite Öğrencilerinin Algılanan Duygusal İstismar Puanları İle Psikolojik Sağlık Puanlarının Algılanan Anne-Baba Tutumu Değişkenine Göre Anlamlı Bir Farklılık Gösterip Göstermediğine Dair Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.....	61
Tablo 4.10: Üniversite Öğrencilerinin Algılanan Anne-Baba Tutumuna Göre Algıladıkları Duygusal İstismar Puanlarının Karşılaştırılmasına İlişkin Post-hoc Scheffe Analiz Sonuçları.....	61
Tablo 4.11: Üniversite Öğrencilerinin Algılanan Duygusal İstismar Puanları İle Psikolojik Sağlık Puanlarının İstismar Geçmişi Değişkenine Göre Anlamlı Bir Farklılık Gösterip Göstermediğine Dair Yapılan t-Testi Sonuçları.....	62

Bölüm 1

GİRİŞ

1.1 Problem Durumu

Neredeyse herkesin ya çevresinden tanık olduğu ya da birebir yaşadığı istismar, üzerinde önemle durulan, nedenleri ve sonuçları hakkında araştırmalar yapılan bir kavramdır (Özcan, 2009). İstismar kavramı, Arapça'dan Türkçe'ye geçerek kişinin iyi niyetini kötüye kullanarak faydalanma, zarar vermeyi hedefleme ve bireyin iradesini dikkate almadan sömürme anlamına gelmektedir. İstismara uğrayan bireylerin temel hak ve özgürlükleri, kişisel gizlilikleri ihlal edilmektedir (Yaşar, 2009). Araştırmalar istismarın çocuk, kadın, yaşlı ve yetişkin her bireyin maruz kalması sonucunda ciddi zarara neden olduğunu göstermekte ve cinsel, fiziksel, ekonomik ve duygusal istismar olarak 4 grupta ele alınmaktadır. Sadece birinin değil birden fazla istismar çeşidinin aynı anda yaşanabildiği ve sınırlarının kesin bir şekilde bilinmesinin oldukça zor olduğu belirtilmektedir (Sandvik, 2003 akt; Ersanlı, Yılmaz&Özcan, 2013). İstismar olarak kabul edilen davranışların içerisinde saldırganlığın yer aldığına ve istismar edilen kişiyi incitme özelliğine vurgu yapılmaktadır (Demiröz, 1996).

Diğer istismar çeşitlerini tıpkı bir şemsiyeye benzer şekilde tek bir çatı altında barındıran bir olgu olan duygusal istismar tek başına var olabildiği gibi cinsel ve fiziksel istismarın olduğu her yerde de var olabilmektedir. Diğer istismar çeşitleri olan cinsel, fiziksel ve ekonomik istismarın etkileri belli bir süre sonra yok olsa da

duygusal istismarın yol açtığı etkiler sürebilmektedir (Arıcıoğlu, 2003). Duygusal istismar özellikle çocuk ve gençlerin, psikolojik açıdan gelişimlerini engelleyen sözel bir şekilde istismarı kapsayan, sağlıklı gelişimleri için ihtiyaçları olan sevgi, ilgi ve bakımdan mahrum bırakılarak kimlik gelişimini olumsuz etkileyen, kısa ve uzun vadede birtakım problem davranışların ortaya çıkmasına neden olan tavırları içermektedir (Polat, 2001 akt; Şimşek&Cenkseven-Önder, 2011).

Duygusal istismar ayırt edici bir sorun olarak görülmekte ve diğer istismar çeşitlerinin merkezinde bulunmaktadır (Schneider, v.d., 2005; Iwaniec, v.d., 2006; Shaffer, Yates, Egeland, 2009 akt; Ersanlı, Yılmaz&Özcan, 2013). Kulaksızoğlu (2004)'na göre, duygusal istismar en yaygın olarak görülen bir istismar çeşididir (Özcan, 2009). Duygusal istismara uğrayan kişilerin uğramayan kişilere oranla daha çok problem davranışlar sergiledikleri görülmektedir (Iwaniec, Larkin&McSherry, 2007 akt; Arslan&Balkıs, 2016). Duygusal istismar, çocuğun kişiliğini etkilemekle birlikte okul başarısını da olumsuz bir şekilde etkileyebilmektedir (Paavilainen&Tarkka 2003 akt; Arslan, 2016). Her yönden olumsuz bir şekilde etkileyen duygusal istismara uğrayan bireylerin sahip olduğu birtakım özellikler onu daha güçlü kılmaktadır. Birey, sahip olduğu bu özellikler sayesinde duygusal istismar karşısında bu durum ile başedebilmekte ve hayatına devam edebilmektedir.

Olumsuz yaşantıları deneyimleyen bireylerin, verdiği tepkiler ya da başa çıkma yöntemleri farklılık göstermektedir. Kimi bireylerin kaygı, depresyon gibi çeşitli sıkıntılarla birlikte olumsuz ruh hali çok uzun süre devam edebiliyor iken kimi bireylerin ise bu olumsuz ruh halinden daha kısa zamanda çıkabildiği ve normal yaşamlarına dönebildiği görülmektedir. Pozitif psikoloji yaklaşımında, olumsuzluklar karşısında bireylerin kendini toparlayabilme ve kısa sürede normal yaşantılarına dönebilme güçleri olarak açıklanan psikolojik sağlamlık kavramı, bir

maddenin elastik olması ve kolay bir şekilde eski halini alabilmesi anlamına gelen latince “resiliens” kelimesinden türetilmiştir (Carver, 1998; Tusaie&Dyer, 2004; Smith, Dalen, Wiggins, Tooley, Christopher&Bernard, 2008 akt; Doğan, 2015). Bireyin deneyimlediği olumsuzluklara rağmen sağlıklı olarak gelişim gösterebilmesi ve bunu devam ettirebilmesi olarak ifade edilen psikolojik sağlık kavramı (Sameroff, 2005 akt; Arslan&Balkıs, 2016), Stewart, Reid ve Mangham (1997) tarafından bireyin olumsuz yaşantı veya herhangi bir risk karşısında bununla başedebilme kapasitesi veya yeterliği olarak tanımlanmıştır (Arslan&Balkıs, 2016). Psikolojik sağlık kavramına dair farklı farklı tanımlamalar olsa da literatürde üzerine odaklanılan bazı ortak kavramlar görülmektedir. Bu tanımlamalarda risk faktörleri, koruyucu faktörler ve uyum sıklıkla karşımıza çıkan kavramlardır (Gizir, 2007). Psikolojik sağlık için bu kavramların bilinmesinin önemli olduğu dikkat çekmektedir.

Bu kavramlar doğrultusunda, olumsuz bir durumla karşılaşıldığında riskler ve koruyucu faktörlerin etkileşime geçmesi ile bireyin karşılaştığı duruma uyum sağlaması psikolojik sağlık olarak ifade edilmektedir (Kararımak, 2006). Başka bir deyişle, risk faktörlerinin ortaya çıkardığı olumsuz durumlara karşı bireylerin sahip olduğu koruyucu faktörler aracılığıyla uyum sağlamaları onların psikolojik sağlıklarının bir göstergesi olarak kabul edilmektedir (Gizir&Aydın, 2006). Psikolojik sağlığın, bireyin sahip olduğu birtakım özellikler ile çevresel şartların karmaşık şekildeki ilişkisinin bir sonucu olduğu ön görülmektedir (Prince-Embury, 2010 akt; Kaya, Peker&Gündüz, 2016). Yaşanan olumsuzluklar karşısında psikolojik sağlık düzeyinin düşük olması, bireyin duruma uyum sağlama konusunda sorunlar yaşamasına neden olabilmektedir. (Fergusson&Horwood, 2003 akt; Arslan&Balkıs, 2016). Psikolojik sağlık, yaşanan olumsuzluklara rağmen bireyin

hayatına kaldığı yerden devam edebilme kapasitesi (Hollister-Wagner, Foshee&Jackson, 2001) olmakla birlikte kişiyi olumsuzluklardan koruyan dinamik bir süreç olarak açıklanmaktadır (Rutter, 1987; Akt. Ng, Ang & Ho, 2012 akt; Turgut&Eraslan-Çapan, 2017).

Yapılan ilk çalışmalarda, bireyde doğuştan getirilen bir kişilik özelliği olduğunu açıklamak için kullanılan psikolojik sağlamlık, daha sonrasında geliştirilebilen bir özellik olduğu kabul edilmiştir (Luthar, Cicchetti&Becker, 2000 akt; Hoşoğlu, Fırıncı-Kodaz, Yılmaz-Bingöl&Vural-Batık, 2018). Psikolojik sağlamlık düzeyinin yüksek olduğu kişilerin birtakım ortak özelliklere sahip oldukları varsayılmaktadır. Bu özellikler sosyal yetkinlik, diğer kişilerle uyumlu bir şekilde sağlıklı ilişkiler ve güçlü iletişim kurabilme, problem çözme becerileri, amaç odaklı olabilme, iyimser ve her koşula uyum sağlayan bir karakter, yüksek benlik saygısı, inançlı olma, mizah duygusuna sahip olma ve empati kurabilme becerisidir (Tanyeri, 2016 akt; Aydın&Egemberdiyeva, 2018). Psikolojik sağlamlığın kişinin kendi hayatı üzerindeki önemi, psikolojik sağlamlığı etkileyen faktörlerin bilinmesini gerekli kılmaktadır (Aydın&Egemberdiyeva, 2018). Ungar (2012), bireyin psikolojik sağlamlığını daha iyi bir şekilde anlayabilmek için bireyin sahip olduğu aile, okul, toplum gibi etkenlerin iyi bir şekilde bilinmesi gerektiğini belirtmektedir (Kaya&Çeçen-Eroğul, 2015).

Çocukluk dönemi, farklı farklı yaşantıların deneyimlendiği ve hayatı boyunca da izlerinin taşındığı birçok olaydan oluşmaktadır. Bu deneyimler hem güzel hem de zorlayıcı olabilmektedir (Aydın, 2018). Çocukluk döneminde yaşanan birçok olayın etkisi yetişkinlik yaşlarına kadar devam edebilmektedir. Olumsuz çocukluk yaşantıları, bireyin ileriki yaşlarında ruhsal ve davranışsal problemlere sebep olabilmektedir.

Bireylerin psikolojik sağlamlık düzeylerinin karşılaştırıldığı bir çalışmada, çocukluk döneminde kötü muamele deneyimi olan çocukların böyle bir yaşantısı olmayanlara oranla psikolojik uyum ve yeterliliklerinin daha düşük düzeyde olduğu bulgulanmıştır (Cicchetti, Rogosch, Lynch&Holt, 1993 akt; Kaya&een-Eroğul, 2015). Roy, Carli ve Sarchiapone (2011)' e göre psikolojik sağlamlık, çocukluk döneminde yaşanan travmaların olumsuz etkilerine karşı koruyucu bir faktördür (Kaya&een-Eroğul, 2015).

Bireyin psikolojik sağlamlığının ne düzeyde olduğunun ortaya çıkabilmesi için hayatını zorlayan riskli bir durumla karşılaşması ve bu zorlayıcı olumsuzluklarla karşılaştığında bile hayatını yeniden dengeli hale getirmesi yani uyum sağlayabilmesi gerekmektedir (Luthar, Becker&Cicchetti, 2000 akt; Eraslan-apan& Arıioğlu, 2014). Herhangi bir olumsuzlukla karşı karşıya kaldığında gerektiği gibi yeterli düzeyde başedebilmesi hatta kendi gelişimi için bu olumsuz durumu aleyhine çevirerek işlevsel hale getirebilmesiyle bireyin psikolojik açıdan sağlıklı olup olmadığı anlaşılmaktadır (Turgut&Eraslan-apan, 2017). Psikolojik olarak sağlam olan bireylerin stresli durumlar karşısında genellikle kendi kendilerini koruma g lerinin yüksek düzeyde olduğu bilinmektedir (Bradshaw, Hoelscher&Richardson, 2007 akt; Kaya, Peker&G nd z, 2016). Stres yaşanmasına neden olan durumlarla karşılaşınca bireylerin genellikle yılgnlığa düşmemeleri aksine kısa sürede hızlı bir şekilde toparlanmaları hatta yaşadıkları sıkıntılı durumlardan ve olumsuz çevresel şartlardan her seferinde bir önceki durumlarına göre daha da güçlü bir şekilde kurtulmaları psikolojik sağlamlık düzeyi yüksek olan bireylerin özelliklerindedir (Henderson&Milstein, 1996 akt; Eraslan-apan& Arıioğlu, 2014).

Çocukluk döneminde veya ileriki dönemlerdeki duygusal istismar yaşantılarının birey üzerindeki etkisi oldukça yıkıcı olduğu bilinmektedir.  zerinde durulması

gereken ciddi bir konu olan duygusal istismar hakkında bireylerin farkındalık geliştirmeleri istenmektedir. Günümüz sorunlarından biri olan duygusal istismar karşısında bireylerin psikolojik açıdan sağlam olup olmadıkları, bu durum karşısında nasıl davranmaları ve ne tepki vermeleri gerektiği veya bu durumla nasıl başetmeleri gerektiğinin bilinmesi açısından bu konu üzerine çalışılmak istenmiştir.

1.2 Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı üniversite öğrencilerinin algıladıkları duygusal istismar ile psikolojik sağlamlıkları arasında anlamlı bir ilişkinin olup olmadığını belirlemektir. Ayrıca çalışmada öğrencilerin algılanan duygusal istismar düzeyleri ile psikolojik sağlamlık düzeylerinin yaş, cinsiyet, sınıf düzeyi, eğitim gördükleri bölüm, algılanan anne-baba tutumu, istismar geçmişi değişkenlerine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğine bakılmıştır. Bu amaçlar doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır;

1.3 Problem Cümlesi

1. Üniversite öğrencilerinin algılanan duygusal istismar ortalama puanı nedir ?
2. Üniversite öğrencilerinin psikolojik sağlamlık ortalama puanı nedir ?
3. Üniversite öğrencilerinin algılanan duygusal istismar düzeyleri ile psikolojik sağlamlık düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır ?

1.4 Alt Problemler

1. Üniversite öğrencilerinin algılanan duygusal istismar düzeyleri yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir ?
2. Üniversite öğrencilerinin psikolojik sağlamlık düzeyleri yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir ?
3. Üniversite öğrencilerinin algılanan duygusal istismar düzeyleri cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir ?

4. Üniversite öğrencilerinin psikolojik sağlamlık düzeyleri cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir ?
5. Üniversite öğrencilerinin algılanan duygusal istismar düzeyleri sınıf düzeyi değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir ?
6. Üniversite öğrencilerinin psikolojik sağlamlık düzeyleri sınıf düzeyi değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir ?
7. Üniversite öğrencilerinin algılanan duygusal istismar düzeyleri eğitim aldıkları bölüm değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir ?
8. Üniversite öğrencilerinin psikolojik sağlamlık düzeyleri eğitim aldıkları bölüm değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir ?
9. Üniversite öğrencilerinin algılanan duygusal istismar düzeyleri algılanan anne-baba tutumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir ?
10. Üniversite öğrencilerinin psikolojik sağlamlık düzeyleri algılanan anne-baba tutumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir ?
11. Üniversite öğrencilerinin algılanan duygusal istismar düzeyleri istismar geçmişi değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir ?
12. Üniversite öğrencilerinin psikolojik sağlamlık düzeyleri istismar geçmişi değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir ?

1.5 Araştırmanın Önemi

Literatür incelendiği zaman, bireylerin uğradığı her türlü istismar sonucunda bu durumdan olumsuz olarak etkilendiği görülmektedir. Olumsuz olarak etkilendikleri bu durumlarla sergiledikleri tutum ve bağıdip bağıdememe durumu bireylerin psikolojik sağlamlığı hakkında bilgi vermektedir. Bireyin olumsuz durumlarla bağıdebilirliği psikolojik sağlamlık düzeyinin yüksek olduğunu göstermektedir. İlgili literatür araştırıldığında, duygusal istismar ve psikolojik sağlamlığı birlikte inceleyen

pek fazla bir çalışmanın olmamasından dolayı üniversite öğrencilerinin duygusal istismar karşısında sergiledikleri tutum merak konusudur. Bu araştırma üniversite öğrencilerinin yaşadıkları duygusal istismar ile psikolojik sağlamlık ilişkisinin belirlenmesi açısından oldukça önemlidir. Duygusal istismarın ayırt edici bir sorun haline gelmesi bu çalışmanın önemini daha da arttırmaktadır. Bu çalışma ile istatistiksel veri elde ederek üniversitelerde duygusal istismarı önleyici ve psikolojik sağlamlığı artırıcı hizmetlerin sağlanması açısından da önem taşımakta olduğu düşünülmektedir.

1.6 Sayıtlar

Çalışmaya katılan öğrencilerin, araştırmacı tarafından hazırlanan “Kişisel Bilgi Formu”, Ersanlı, Yılmaz ve Özcan (2008) tarafından geliştirilen “Yetişkinler İçin Algılanan Duygusal İstismar Ölçeği” ve Block ve Kremen (1996)’in geliştirdiği ve Türkçe’ye uyarlama çalışmasını Kararımak (2007)’in yapmış olduğu “Psikolojik Sağlamlık Ölçeği”ni içten ve gerçekçi cevapladıkları varsayılmıştır.

1.7 Sınırlılıklar

1. Bu araştırma Doğu Akdeniz Üniversitesi’nin Eğitim, Sağlık, Mimarlık ve Hukuk fakültelerinin ilk ve son sınıf öğrencileri ile sınırlandırılmıştır.
2. Araştırma “Yetişkinler İçin Algılanan Duygusal İstismar Ölçeği” ve “Psikolojik Sağlamlık Ölçeği” nin kapsadığı niteliklerle sınırlandırılmıştır

1.8 Tanımlar

İstismar: İstismar kavramı işletme, faydalanma, sömürme ve bireyin iyi niyetini çıkarı uğruna kötüye kullanma anlamlarına gelmektedir (TDK Türkçe Sözlük 2005 akt; Ersanlı, Yılmaz&Özcan, 2013.)

Duygusal İstismar: Çocuk ve gençlerin psikolojilerinin kötü yönde etkilenmesi, olumsuz bir şekilde etkileyecek olan tutum ve davranışlara maruz bırakılarak ya da

ihtiyaçları olan sevgi, saygı ve ilgiyi esirgeyerek psikolojik hasara uğratılmaları durumu olarak tanımlanmaktadır (Polat, 1997 akt; Koçmarlar&Akbağ, 2018).

Algılanan Duygusal İstismar: Bireyin, kendilerine yönelik olan diğer bireylerin davranışları sonucunda istismar edildiğine yönelik algısıdır (Özcan, 2009).

Psikolojik Sağlamlık: Bireyin, karşı karşıya kaldığı risk faktörlerinin neden olduğu olumsuz durumlar karşısında sağlıklı uyum sağlaması ve koruyucu faktörler vesilesiyle olumlu sonuçlara ulaşabilmesi durumudur (Kararımak& Siviş-Çetinkaya, 2011).

Bölüm 2

KURAMSAL AÇIKLAMALAR VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1 İstismar

İstismarın kültür, ırk ve dine bağlı olmaksızın tüm toplumlarda ve bireyin gelişiminin her düzeyinde yaşanması mümkün bir olgu olduğu bilinmektedir (Ersanlı, Yılmaz&Özcan, 2013). İstismara uğrayan çocukların yaşadığı sorunlar sadece içinde bulunduğu dönemi değil hayatlarının ilerleyen dönemlerini de etkilemekte ve birçok problemlere neden olmaktadır (Iwaniec, 2006 akt; Arslan&Kabasakal, 2014). Çocukluk döneminde yaşanan istismar uzun vadede bireylerin hem duygusal hem de fiziksel sağlıklarını, akademik ve sosyal açıdan gelişimlerini ve hiç şüphesiz ki iyi oluş hallerini olumsuz bir şekilde etkilemektedir (Çakıcı, 2002; Güler, Uzun, Boztaş&Aydoğan, 2002 akt; Çeçen-Eroğul&Türk, 2013). Maddi durumun kötü olması, aile içinde problemlerin yaşanması, ebeveynin eğitim düzeyinin düşük olması, kalabalık aile, yaşam alanının darlığı, aşırı eleştirici ve katı aile yapısı, göç, tek ebeveynli aile, ebeveynin duygusal problemlerinin olması, ebeveyn ve çocuk arasındaki ilişkinin zayıf olması, evliliğin kalitesizliği, şiddet, çocuğu koruyan yasaların yetersiz olması ve toplumda çocuğun değersiz görülmesi çocuğa yönelik istismara zemin hazırlayan faktörler olarak bildirilmektedir (Kara, Biçer&Gökalep, 2004).

İstismar, çocuğun doğduğu andan itibaren ev, okul, sokak gibi içinde bulunduğu her ortamda birçok sebepten dolayı karşılaşılabileceği önemli bir toplumsal sorundur (Çağlarırnak, 2006 akt; Sargın, Avşaroğlu&Ünal, 2016). Günlük hayatta bireyler kasıtlı bir şekilde yada farkında olmadan istismar uygulayabilmekte yada istismara maruz kalabilmektedir. Farkında olmaksızın uygulanan yada maruz kalınan istismarın etkisi anlaşılamadığı için üzerinde durulmayan basit bir durum olarak görülmekte ve yapılan eylem istismar olarak algılanmamaktadır. Aile içindeki bireylerinin birbirlerine karşı olan tutumlarında bu durum gözlenmektedir. Anne ve babanın çocuklarına karşı olan tutumları farkında olmadan çocuğu olumsuz olarak etkilemektedir.

İstismar cinsel, fiziksel, ekonomik ve duygusal istismar olarak dört gruba ayrılmaktadır. Dövme, incitme, yaralama, sarsma, tekmeleme, itip kakma, ısırma fiziksel istismar, izole etme, aşağılama, reddetme, korkutma, yıldırma, yalnız bırakma, aşırı koruma, ihmal etme, kendi çıkarı için kullanma ve erken yetişkin rolü verme duygusal istismar, tecavüz, teşhircilik, röntgencilik, sözlü veya davranış olarak sarkıntılık, fuhuş, cinsel ilişkinin çocuklara izlettirilmesi cinsel istismar türlerindedir (Aydın, 2005 akt; Özcan, 2009). Eşinin çalışmasına izin vermeyerek onu kısıtlaması, kazandığı paranın elinden alınması ve ona verilmemesi ise ekonomik istismar türlerindedir. İstismar türleri birbirlerinden bağımsız olarak görülebilmekte veya birbirlerini doğrudan etkileyerek bir arada yaşanabilmektedir.

Birden fazla istismarın aynı anda yaşandığı ve sınırlarının kesin bir şekilde çizilmesinin çok da kolay bir şey olmadığı belirtilmektedir (Sandvik, 2003 akt; Ersanlı, Yılmaz&Özcan, 2013). İstismara uğrayan bireylerin psikolojik rahatsızlığa daha eğilimli oldukları ve sosyal ilişkilerinde daha fazla zorluk yaşadıkları gözlemlenmiştir (Branstetter vd. 2008 akt; Ersanlı, Yılmaz&Özcan, 2013). İstismar

yaşantısı olan bireylere yönelik yapılan çalışmalarda, istismardan sonra yaşanan o olumsuz deneyimin insanın zihinde zorlayıcı ve sürekli bir biçimde canlanması, uyku esnasında o olumsuz yaşantıyı yeniden yaşıyormuşçasına kabuslar görüp etkilenmesi, uykuya dalmada problemler yaşanması ve aşırı irkilme gibi tepkilerin en sık görülen belirtiler olduğu görülmektedir (Gölge, 2005; Öztop&Özcan, 2010 akt; Kaya&Çeçen-Eroğul, 2013).

2.2 İstismar Türleri

İstismar fiziksel, cinsel, ekonomik ve duygusal olmak üzere 4 farklı türde görülmektedir fakat araştırmanın konusu duygusal istismar üzerine olduğundan dolayı bu çalışmada duygusal istismar üzerinde durulacaktır.

2.2.1 Fiziksel İstismar

Fiziksel istismarı en genel anlamıyla kaba kuvvet kullanma olarak tanımlanmaktadır. İtmek, tekme ve tokat atmak, ısırma, boğma girişiminde bulunma, yumruk atma, herhangi bir nesne fırlatma, saldırmak, işkence etme, dövme fiziksel istismarın varlığına işaret eden bazı davranışlardandır (Öztürk v.d. 2005 akt; Özcan, 2009). Tokat atma, fiziksel istismarın en fazla görülen şeklidir. Çocukta bıraktığı hasar ya da yaralamanın gözle görülebilir boyutta olmasından dolayı tanımlanması en kolay tür olarak bilinen (Yaşar&Akduman, 2007 akt; Pekdoğan&Bozgün, 2018) fiziksel istismar, insanın bedenine isteyerek veya istemeyerek uygulanan zarar verici eylemleri içermektedir.

Fiziksel istismar, çoğu zaman “kaza” olarak düşünüldüğü için gözden kaçırılması mümkün olabilmektedir (Kaplan, Pelcovitz&Labruna, 1999 akt; Şimşek, 2010). Aydın (1997)’a göre fiziksel istismar, kaza olarak kabul edilemeyecek şekilde çocuğun yaralanması, yanması, zehirlenmesi, sakatlanması veya ölümüne sebep olabilecek her türlü kasıtlı erişkin davranışlarını kapsamaktadır (Straus, 1998 akt;

Şimşek, 2010). Fiziksel istismarın çocuk üzerinde çok fazla olumsuz etkilere neden olduğu görülmektedir.

Bilişsel becerilerde bozukluk ve akademik başarısızlık çok fazla rastlanmakla birlikte sosyal açıdan da çocukta birçok eksikliğe neden olmaktadır. Bu çocuklar diğer kişilerle yakın ilişki kurmakta zorlanmakta ve herhangi bir duygu barındırmayan çatışmalı, öfkeli ve istismar olarak kabul edilebilecek davranışları barındıran ilişkiler kurmaya yönelmektedirler (Taner&Gökler, 2004 akt; Göktepe, 2014). İstismarı değerlendirmede iki temel yapı olarak ele alınan duygusal ve fiziksel istismar (Murty v.d. 2003 akt; Özcan, 2009) çoğunlukla birlikte görülse de duygusal açıdan iyi hissetme üzerinde yarattığı olumsuz etki fiziksel istismara oranla duygusal istismarın daha yüksektir (Katz&Arias, 1999 akt; Özcan, 2009). Çocukluk çağında yaşanan fiziksel istismarın yarattığı etkiler yetişkinlikte de devam edebilmektedir (Malinosky-Rummell&Hansen, 1993; Wolfe, Scott, Wekerle&Pittman, 2001 akt; Şimşek, 2010). Bu durum duygusal açıdan örselenen çocukların fiziksel açıdan da örselendiği anlamına gelmemekte fakat fiziksel açıdan örselenen çocuklar her zaman duygusal açıdan da etkilenmektedir (Bilir ve ark., 1991 akt; Şimşek, 2010).

Özellikleri ve belirtilerinden dolayı diğer istismar türleri arasında en çok karşılaşılan ve tanımlanması en kolay olan fiziksel istismarın bu yüzden üzerinde ilk olarak ve en çok araştırma yapılan istismar türü olduğu bilinmektedir (Gündüz&Gökçakan, 2004).

2.2.2 Cinsel İstismar

Tehdit etme, kontrol altında tutma ve sindirme amacıyla cinselliğin kullanılmasının yanı sıra karşısındakini aşırı bir şekilde kıskanma, kişinin cinsel performansı ile ilgili dalga geçme, cinsel bölgelere çeşitli aletlerle işkence yapma, cinselliği bir cezalandırma yöntemi olarak görerek cinsel ilişkiye zorlama gibi

davranışlar cinsel istismardır (Öztürk v.d. 2005 akt; Özcan, 2009). Kadına tecavüz etmek veya tecavüz etmeye kalkışmak, istenmeyen cinsel yakınlaşmalar, cinsel saldırı korkusu ve kaçırma da cinsel istismar davranışlarındandır (Mazza v.d. 1996 akt; Özcan, 2009).

Topçu'ya (2009) göre, toplum tarafından kabul görmeyecek kadar uygun olmayan aşırı şehvetli bir şekilde cinsel açıdan tatmin olma amacıyla başkasına karşı çarpık, tek taraflı ve bencil eylemleri içeren cinsel istismar fiziksel güç kullanarak partnerini cinsel ilişkiye girmek için zorlamak, kişi istemediği halde onunla kendi isteği dışında cinsel ilişkiye girme (Atakay, 2014) şeklinde olabildiği gibi sadece dokunma, öpme ve kucaklama tarzı edilgen davranışlarla da sınırlı olabilmektedir (Topçu, 2009 akt; Öngün&Ünsal, 2018).

Çocuğun, başkaları tarafından cinsel ihtiyaçlarını gidermesi amacıyla cinsel bir obje olarak kullanılması, başkalarına pazarlanarak kötüye kullanılması eylemleri çocuğa yönelik cinsel istismardır (Ovayolu, Uçan&Serindağ, 2007 akt; Pekdoğan&Bozgün, 2018).

Cinsel istismarın tanımlanması fiziksel ve duygusal istismara göre daha zordur (Pekdoğan&Bozgün, 2018). Çocuklara yönelik cinsel istismar uzun dönemde olumsuz sonuçlara yol açmaktadır (Fleming, 1998 akt ; Fırat, 2007). Cinsel istismarın sonuçlarına bakıldığında yetişkinlikteki cinsellik yaşantısına etkileri olabildiği gibi duygusal, davranışsal ve kişiliği üzerinde de etkileri olduğu görülmektedir. Bununla birlikte anksiyete ve depresyonla da ilişkili sonuçları olduğu belirtilmektedir (Ovayolu, Uçan&Serindağ, 2007 akt; Topal, 2016).

Cinsel istismarın en sık olarak görüldüğü zaman ergenlik dönemidir (Kanbur&Akgül, 2010; Şenkal, 2013). Çocuk yaşadığı cinsel istismarı bir süre bastırdıktan sonra tekrardan ergenlik döneminde gün yüzüne çıkabilmektedir.

Freud'un "sonradan etki" zamanı olarak adlandırdığı, bu yaşanan sahnelerin hatırlanma zamanı olduğu ve daha önceden bastırılarak geri plana atılmış olan bu hatıraların birden travmatik etki gösterebileceğini savunmuştur (Habip, 2007 akt; Göktepe, 2014). İlgili literatüre bakıldığında fiziksel ve cinsel istismarın önceden anlaşılabilirliğinin belirtilmesiyle birlikte duygusal istismarın, fiziksel ve cinsel istismara oranla bireye daha fazla zarar verebileceği anlaşılmaktadır.

2.2.3 Ekonomik İstismar

Kişinin çalışmasına izin vermeyerek onu kısıtlamak, çalışarak kazandığı parayı vermemek üzere ondan almak ve ailenin maddi kazancıyla ilgili ona hiçbir şey söylememek ekonomik istismar davranışlarından (Öztürk&Ümran, 2005 akt; Özcan, 2009). Ekonomik istismar çoğunlukla yaşlıların maruz kaldığı istismar türü olarak bilinmektedir. Kişinin parasını yönetmek, kişiye ait paranın kullanımına veya kişinin kazanç sağlanmasına izin verilmemesidir (Özcan, 2009). Yaşlıların en fazla güvendiği kişiler tarafından para ve malının çalınması veya idare etme bahanesiyle kötüye kullanılması ekonomik istismar örneklerindedir.

Ekonomik istismarın bir başka tanımı ise çocuklarla ilgilidir. Çocuğun kişisel gelişimini engelleyen, bireysel haklarını yok sayan iş yerlerinde ya da düşük ücret karşılığında çalışması ya da çalıştırılması çocuğa yönelik ekonomik istismardır (Deniz, 2014 akt; Toka, İnan, Ergin&Kavcı, 2018).

2.2.4 Duygusal İstismar

Bireyde bıraktığı etkiler ve yarattığı sonuçlardan dolayı gözlenmesi, incelenmesi ve tanımlanması açısından en zor olmakla birlikte en yaygın istismar türü olan duygusal istismar (Iwaniec, Larkin&McSherry, 2007; Glaser, 2002; Polat, 2001 akt; Koçmarlar&Akbağ, 2018) uzmanlar ve toplumsal standartlar kapsamında psikolojik zarar olarak değerlendirilmektedir (Eryiğit, 2004 akt; Arslan&Kabasakal, 2014).

Duygusal istismar, çocuk ve gençleri psikolojik olarak olumsuz bir şekilde etkileyen tutum ve davranışlara maruz bırakarak, ihtiyaçları olan sevgi, ilgi ve bakımı karşılamayarak bilimsel ve toplumsal standartlara göre psikolojik açıdan hasara neden olunması olarak bilinmektedir. Bu tür davranışlar çocukluk döneminde ya da gelecekte çocuğun fiziksel, bilişsel veya duygusal işleyişine zarar veren davranışlardır (Polat, 2001 akt; Şimşek, 2010). Duygusal istismar çocukluk çağından başlayarak her yaşta ve her durumda karşılaşılabilecek bir durum olduğu için farklı şekillerde ortaya çıkabilmekte ve etkisi de farklılık gösterebilmektedir.

Duygusal istismar kavramı ile ilgili birbirinden farklı tanımlar bulunmaktadır. David McClelland (1973)'a göre, duygusal istismarı yeteneğe odaklanarak yeteneğin gelişimine engel olan davranışlar, Whiting (1976)'e göre, ebeveynin duygusal yönden rahatsızlığa neden olacak kasıtlı davranışlar, Dean (1979)'e göre ise çocuğun olumlu benlik algısının gelişimini sekteye uğratacak olan ailenin kronik davranış kalıpları olarak tanımlanmıştır (Siyez, 2003). Duygusal istismar, çocuğun nitelik, kapasite ve isteklerinin devamlı bir şekilde kötülenmesi, sosyal ilişkilerden yalıtılarak sosyalleşmeden mahrum bırakılması, sosyal açıdan bireyi zarara uğratma ya da onu bırakma gibi durumlarla tehdit ederek yaşına, gücüne ve kapasitesine uygun olmayan isteklerde bulunulması ve çocuğun topluma tamamen uygun olmayan bakım ile yetiştirilmesi olarak kabul edilmektedir (Kars, 1996 akt; Dinleyici&Dağlı, 2016).

Dünya Sağlık Örgütü, duygusal istismarı çocuğun bakımından sorumlu olan kişinin çocuğun sağlıklı gelişimini destekleyici uygun bir ortam oluşturmadaki yetersizliği ile birlikte duygusal yönden gelişimini olumsuz bir şekilde etkileyecek eylemleri kapsayan ve bu eylemleri ise çocuğun davranışlarını sınırlayan, alay etme, aşağılama, tehdit etme, reddetme ve fiziksel olmayan diğer davranışlar olarak

tanımlamaktadır (WHO, 2009 akt; Arslan&Kabasakal, 2014). Duygusal istismar, çocuğa karşı psikolojik açıdan yıkıcı etkileri olan ve süreklilik gösteren ebeveyn veya çocuğa bakmakla sorumlu olan kişilerin sergilediği davranışları kapsamaktadır (McCabe, 2003; Olive, Colines&Levit, 2007 akt; Arslan&Kabasakal, 2014).

Duygusal istismar, davranışsal ve duygusal yönden birçok problemi beraberinde getiren, çocuğun gelişimini yavaşlatan ve psikolojik iyi oluşunu engelleyen davranışları barındırmaktadır (Iwaniec, 2006 akt; Arslan&Balkıs, 2016). Günlük hayatta en fazla karşılaşılan duygusal istismar türü, ebeveyni ya da çevresindeki diğer yetişkinler tarafından çocuğun yeteneklerine yönelik istek ve beklenti içinde olmaları olarak tanımlanmaktadır (Runyan, Corrine&Ikeda, 2002 akt; Şimşek&Cenkseven-Önder, 2011). Duygusal istismar yaşayan çocuklarda, kişilik bozuklukları, özgüven eksikliği, sosyal ilişkilerde yetersizlik, intihar eğilimi (Mullen, Martin, Anderson ve ark., 1996; Yılmaz, 2009) gibi olumsuz durumların yaşanmasının yanında diğer istismar türlerine oranla uzun süre psikolojik işlevsellik açısından çok daha fazla olumsuz etki yaratmaktadır (Kaplan, Pelcovitz&Labruna, 1999; Yılmaz, 2009 akt; Taş, 2017).

İstismarın bozuk aile fonksiyonunun bir sonucu olarak ortaya çıktığını düşünen bazı uzmanlar duygusal istismarın genellikle aile içinde bilmeden, istemeden ciddi sonuçlara yol açtığını düşünmektedir (Germain&Sandoval, 2002 akt; Şimşek&Cenkseven-Önder, 2011). Çocuğu kendi çıkarı için kullanma, vakti gelmeden çocuğa yetişkin rolü verme, suça yöneltme, reddetme, aşağılama, yalnız bırakma, yıldırma, korkutma gibi eylemler duygusal istismara neden olan davranışlarındandır (Garbarino ve ark., 1986, Hart ve ark., 1987, Finkelhor&Korbin, 1988 akt; İşmen&Aydın, 1996). Tespit edilmesinde istismara uğrayan kişinin kendisine uygulanan davranışı algılama biçimi ve içinde bulunduğu durum son

derece önemli olmakla birlikte yaşı ve gelişim düzeyi de ebeveynlerin onlara yönelik yapılan davranışların çocuğun istismara neden olabilecek davranışlar olarak tanımlanmasında önemli bir rolü bulunmaktadır (İşmen&Aydın, 1996).

Çocuğuna karşı düşkünlüğü olan aşırı koruyucu anne, gencin haklarını gözardı ederek özgürlük ve sorumluluk hakkı vermeyen baskıcı ve yetkeci baba, kız çocuklarını önemsemeyerek eğitim ve öğrenimini engelleyen aileler günlük hayatta yaşanan fakat fark edilmeyen yansımaları olarak karşımıza çıkmakta olan duygusal istismarın bunlar dışında örnekleri de bulunmaktadır. Aile içinde aşırı baskı kurma, aşırı sorumluluk vermem ya da özgürlük hakkı vermeme, kardeşler arasında eşit davranmayarak ayırım yapma, lakap takma, alay etme, değersiz görme ve sık sık eleştirme gibi genellikle bir çok ailede görülen eylemler de duygusal istismar olarak kabul edilmektedir (Köknel 2001 akt; Ersanlı,Yılmaz&Özcan, 2013). O'Hagan (1995) niyet ve devamlılığın duygusal istismarda en önemli kriter olduğunu ileri sürmekte ve her ebeveynin çocuğunu yalnız bırakabileceği ya da uygunsuz tepkiler verebileceği zamanlar olduğunu ve bunların duygusal istismar kategorisinde değerlendirilmeyeceğini ifade etmektedir (Toka, İnan, Ergin&Kavgı, 2018).

Birisini doğrudan incitmek ya da tehdit ederek incitmek için kullanılan sözel yada sözel olmayan davranışlar bütünü olan duygusal istismar, sözel istismarı yani fiziksel olmayan çok ağır tehdit ve cezayı içermekle birlikte (Glaser, 2002) duygusal bakımdan ihtiyaçlarını görmezden gelme, kişiyi yalnız bırakma ve yalıtma, kabul etmeme ve dışlama, aşağılama, yıldırma, korkutma, suça teşvik etme ve tehdit etme gibi eylemleri içermektedir (Polat, 2001 akt; Fırat, 2007). Bireyin sevgi, saygı, ilgi, şefkat, kabul ve destek gibi duygusal ihtiyaçlarının yok sayılması, önemsenmemesi yanısıra sövme, hakaret ve aşağılayıcı sözler söyleyerek kişinin özgüveninin zedelenmesi duygusal istismara neden olan başka davranışlardır (Öztürk&Sevil,

2005, akt.: Özcan, 2009 akt; Toka, İnan, Ergin&Kavcı, 2018). Diğer istismar türlerine sebep olarak da görülebilen duygusal istismar, her türlü eylem ya da eylemsizlik olarak tanımlanmakta ve çocuğun kişilik gelişimini olumsuz yönde etkilemektedir.

Duygusal istismarın farkedilmesi, tanımlanması bunun ardından önlenmesi ve yasal olacak şekilde kanıtlanmasında karşımıza çıkan zorluklar nedeniyle diğer istismar türlerine göre en az anlaşılan ve hakkında en az çalışma yapılan bir istismar türü olduğu bilinmektedir. Duygusal istismar tek başına görülebildiği gibi cinsel veya fiziksel istismar ile birlikte de görülebilmektedir. Bundan dolayı diğer istismar türleri arasından en sık yaşanan istismar türü olarak düşünülmektedir (İşeri, 2006 akt; Taş, 2017). Ailelerin geleneksel bir şekilde çocuk yetiştirirken bu tarz eylemleri benimsemeleri duygusal istismarın en önemli dezavantajı olarak bilinmektedir çünkü toplum genelinde benimsendiği için ebeveynlere bu tarz eylemlerin yanlış olduğunu açıklamak zorlaşmaktadır. Bundan dolayı toplum genelinde duygusal istismarın ne olduğuyla ilgili her çocuğun bilinçlendirilmesi gerekmektedir (Taş, 2017). Duygusal istismar birçok bilinçli veya bilinçsiz davranış sonucunda ortaya çıkabilmekte ve birey üzerinde oldukça fazla olumsuz etkiye neden olabilmektedir.

Aile üyeleri arasında duyguların ifade edilebilmesi için kullanılan aşırı koruyucu, düşmanca, eleştirel ve yakınlık gösteren tutumlar (Calam, vd, 2002) istismar olarak algılanabilmektedir. Bireyin yaşadığı her türlü duygusal istismar, ilişkilerinde hatalı istismar algısının oluşumunda temel oluşturabilecek, istismar olmayan herhangi bir yaşantıyı bile istismar olarak algılayacak ve onun sağlıklı bir şekilde ilişkiler geliştirmesini engelleyecektir (Wagner vd. 1998 ; Alisha vd. 2000 akt; Ersanlı, Yılmaz&Özcan, 2013). Bireyin algılanan duygusal istismar düzeyinin onun kendi yaşantısında geliştireceği ilişkilerin içeriğini ve yapısını etkileyen önemli

faktörlerden biri olduğu anlaşılmaktadır. Yapılan açıklamalardan da anlaşılacağı gibi, bireylerin sağlıklı bir şekilde sosyal ve duygusal açıdan uyum geliştirebilmesi aile fonksiyonlarının sağlıklı olmasından kaynaklandığı için sağlıklı ilişkiler büyük önem taşımaktadır.

Cinsel veya fiziksel istismara göre duygusal istismarın daha az ilgilenilen bir konu olmasının nedeni tanımlanmasının çok zor olmasından kaynaklanmaktadır. (Browne, 2002 akt; Şimşek, 2010). Cinsel ve fiziksel istismar sonucunda ortaya çıkan somut şekilde fiziksel belirtilerin olmaması ve cinsel ya da fiziksel istismarın bıraktığı hasar ortadan kalksa bile duygusal istismarın bıraktığı hasarın sürebilmesi duygusal istismarı, cinsel ve fiziksel istismardan ayırıştırıcı özelliklerdir. Çocuğun fiziksel ve cinsel istismarını irdeleyen çeşitli çalışmalar yapılmış olmakla birlikte tanımlanması en güç istismar türü olan duygusal istismar ile ilgili yapılmış olan çalışmaların yeterli olmadığı düşünülmektedir (Sargın, Avşaroğlu&Ünal, 2016).

2.2.4.1 Yetişkin Bireylerde Duygusal İstismar

Duygusal istismar, sevgi, ilgi, kabul, destek ve şefkat gibi duygusal gereksinimlerin görmezden gelinmesi ve inkar edilmesi sonucunda ortaya çıkmaktadır. Hakaret etmek, kişinin öz güvenini zedelemek, aşağılayıcı konuşmak (Öztürk, Sevil 2005), eşinin ailesi ve arkadaşlarıyla görüşmesine ve iletişim kurmasına engel olmak, onu maddi yönden sınırlandırmak, lakap takıp aşağılamak, onu öldürme girişiminde bulunmak veya bununla tehdit etmek (Mazza v.d. 1996) gibi tutum ve davranışlar da duygusal istismarı içermektedir. Duygusal istismar, ihtiyaç duyulan sevgiden mahrum bırakma, aşağılama, sürekli olarak eleştirme, kıskançlık ve reddetme gibi eylemleri de içeren bir şiddet türüdür (Ünal, 2005 akt; Özcan, 2009).

2.2.4.2 Duygusal İstismarın Etkileri

Duygusal istismarın her yaş grubundaki çocuklarda farklı problemler olarak ortaya çıkabilecek çok fazla olumsuz etkisi bulunmaktadır. Bebeklikte gelişimin gerilik göstermesi, okul öncesinde duygusal ve sosyal problemlerin olması, okul çağında duygusal ve sosyal bağlanmada zayıflık, öğrenme güçlükleri ve davranış problemlerinin olması (Skuse, 1989), ergenlikte ise depresyon (Hegarty ve ark., 2004; Yıldız-Arabacı, 2007; Rohner, Khaleque&Cournoyer, 2009; Liu, Alloy, Abramson, Locviggio&Whithouse, 2009), sosyal fobi (Gibb, Chelminski&Zimmerman, 2006), özkıyım ve yeme bozuklukları (Doyle, 1997; Garnefski&Diekstra, 1997), anksiyete ve obsesif-kompulsif davranışlar (Mathews, Kaur&Stein, 2007) gibi rahatsızlıkların görülmesinin yanında sosyal ve kişisel uyumsuzluk (Yalçın, 2007; Tosuntaş-Karakuş, 2006), kendini kabul düzeyinde düşme (Aydın&İşmen, 1996), düşük benlik algısı (Siyez, 2003) ve akademik yönden başarısız olma (Kars, 1996; Doyle, 1997; Flisher ve ark., 1997; Azizoglu, 2009) gibi problemleri de beraberinde getirmektedir (Şimşek&Cenkseven-Önder, 2011)

Duygusal istismara uğrayan çocuk ve gençlerin, istismarı uygulayan kişiyle ne derecede yakınlığı olduğuna, yaşlarına, istismar davranışın süresine ve ne sıklıkta olduğuna, davranışın yapıldığı esnada içinde buldukları psikolojik duruma bağlı olarak etkilenme dereceleri değişiklik göstermektedir. Duygusal istismara uğrayan ergenlerin başkasına bağımlı bir kişilik yapısı geliştirdikleri, kendilerini olumsuz şekilde algıladıkları, kaygılı, gergin ve huzursuz oldukları, aileden uzaklaşma eğilimi göstererek uyumsuz ve saldırgan davrandıkları, değersizlik duyguları geliştirerek içe dönük oldukları gözlenmektedir (Göde, Savi&Savi, 1998 akt; Ersanlı,Yılmaz&Özcan, 2013).

2.2.4.3 Duygusal İstismarın Kısa Vadede Etkileri

İstismar, çocukların bedensel, sosyal ve psikolojik olarak sağlığını kısa, orta ve uzun vadede ciddi şekilde etkileyen bir olgudur (Topçu, 2009 akt; Kaya& Çeçen-Eroğul, 2013). Çocuklukta yaşanan herhangi bir istismarın çocuk üzerindeki etkileri geçici olabilse de duygusal istismarın psikolojik ve davranışsal etkileri hayatı boyunca devam edebilmektedir. Yaşanan duygusal istismar erken bebeklik döneminden itibaren çocuk üzerinde olumsuz etki göstermektedir

Duygusal istismar çocukların psikolojik açıdan sağlıklı gelişimlerini, kimlik ve kişilik oluşumunu etkilemekte, bilinçli ve bilinçsiz olarak geliştirdikleri saldırganlık sayılabilecek eylemleri sergilemelerine yol açmaktadır (Glaser, 2002; Work, Kruczek, Boley, 2003; Esteban, 2006; Firestone, 2006; Uhrlass ve Brandon, 2007; Gabalda, vd., 2009; Carpenter, vd., 2009). Özellikle anneleri tarafından çocuklarına uygulanan duygusal istismar duygularını düzenlemelerine ve ifade etme biçimlerine doğrudan etki etmektedir (Graham vd. 1997akt; Eranlı, Yılmaz&Özcan, 2013).

Duygusal istismara uğrayan çocuklarda dışavurum ve içe atım problemleri (Taner&Gökler, 2004 akt; Göktepe, 2014), özgüven eksikliği, kişilik bozuklukları, çarpık sosyal ilişkiler, intihar eğilimi, (Mullen, Martin, Anderson ve ark., 1996; Yılmaz, 2009) gibi problemler ortaya çıkmasıyla birlikte bireyin psikolojik işlevselliğine uzun dönemde diğer istismar türlerinden daha fazla olumsuz şekilde etki etmektedir (Kaplan, Pelcovitz&Labruna, 1999; Yılmaz, 2009 akt; Taş, 2017). Kısa dönemde çocukta altını ıslatma, parmak emme ve gelişiminde gerileme belirtileri çocukluk çağında karşılaşılan istismarla ilgili olduğu görölmektedir (Kulaksızıoğlu, 2004 akt; Özcan, 2009). Ergenlikte kişilik kazanma çabasinda iken gerek kendisi gerekse etrafındaki kişiler ile birtakım çatışmalar yaşayan ve dışsal etkilere karşı kaygı düzeyi yüksek olan gencin bu dönemde herhangi stres yaratan durumla karşılaştığında ruh ve bedende dengesizlik, benlik ve kişilik yapısında

gerilemeler meydana gelmektedir (Songar 1981, akt; Armağan, 2007). Duygusal istismara uğrayan ergenlerde en yüksek travma oranı gözlenmektedir (Zoroğlu, Tüzün, Öztürk, Şar, 2000 akt; Şimşek. 2010).

2.2.4.4 Duygusal İstismarın Uzun Vadede Etkileri

Çocukluk döneminde yaşanan istismar sadece içinde bulunulan zaman zarfında değil daha sonraki yıllarda da bireyin psikolojik sağlığı ve işlevselliğinde uzun vadede olumsuz etkiler yaratabilmektedir (Mullen, Martin, Anderson, Romans&Herbison, 1996; Afifi ve diğ., 2008; MacMillan ve diğ., 2001 akt; Kabasakal&Erdem, 2015). Uzun dönemde yetişkinlik çağında suç eğilimi, kendi çocuklarına örseleyici şekilde davranma, antisosyal davranışlar, duygusal açıdan bozukluklar gibi belirtilerin çocukluk çağında karşılaşılan istismarla ilgili olduğu görülmektedir (Kulaksızoğlu, 2004 akt; Özcan, 2009).

Yapılan çalışmalar, çocukluk döneminde yaşanan istismarın yetişkinlikte agresif davranış ve depresif belirtiler, özsaygıda düşüklük, kişilerarası ilişkilerde problemler ve cinsellikle ilgili bozukluklar gibi pek çok olumsuz etkilerinin olduğunu göstermektedir (Briere&Runtz, 1988, 1990; Malinosky-Rummell&Hansen, 1993 akt; Kabasakal&Erdem, 2015). Bu konuyla ilgili üniversite öğrencilerine yönelik yapılan çalışmalarda çocukluk döneminde yaşanan istismar ile intihar girişiminde bulunma (Bridgeland, Duane&Stewart, 2001; Bryant ve Range, 1997), depresyona girme (Turner&Butler, 2003), okulu bırakma (Duncan, 2000), yemede düzensizlik (Hund&Espelage, 2006; Kent&Waller, 2000), kişilerarası ilişkilerde duyarlılık, anksiyete, düşük özsaygı, sınırda kişilik bozukluğu (Braver, Bumberry, Green&Rawson, 1992; Briere&Runtz, 1988; Rekart, Mineka, Zinbarg&Griffith, 2007; Sandberg&Lynn, 1992) arasında anlamlı bir ilişkinin olduğu bulunmuştur (Kabasakal&Erdem, 2015).

Öztürk (2007), neredeyse dünyanın her yerinde çocukların duygusal istismara uğradığını, çocuğun geleceğine ve kişilik gelişimine olumsuz bir şekilde etki ettiğini belirtmekle birlikte bir çocuğun cinsel ve fiziksel olarak istismar edildiğinde duygusal yönden de zarar gördüğünü bildirmiştir (Pekdoğan&Bozgün, 2018). Duygusal istismara uğramış çocukların ileride ciddi şekilde psikolojik, davranışsal ve sosyal yönden zorluklar yaşadıkları görülmüştür. İstismar mağduru çocuklarda uzun dönemde şiddete eğilim ve saldırganlık, alkol ve madde kullanma eğilimi, yeme bozuklukları, stres durumlarıyla başa çıkamama gibi bedensel ve zihinsel rahatsızlık riskinin arttığı görülmüştür (Hart, Brassard&Binggeli, 2002 akt; Dinleyici&Şahin-Dağlı, 2016).

2.2.4.5 Duygusal İstismarın Olası Sonuçları

Çocuklarda düşük benlik saygısı, depresyon, yüksek düzeyde kaygı, korku, geri çekilme, saldırganlık, duygusal, ruhsal ve fiziksel yönden gelişimde duraksama, kendine zarar verme girişimi, duygusal dengesizlik, düzensiz uyku, somatik şikayetler, utangaçlık, pasif ve aşırı itaatkar davranma, intihar girişimi, düşük başarı, aşırı bağımlılık, güvensizlik ve diğer istismar türlerinin de var olması yetişkinlerde ise düşük benlik saygısı, yüksek kaygı düzeyi, geri çekilme, depresyon, utanma ve suçluluk duyma, sürekli ağlama, kendini suçlu ve değersiz görme, utangaçlık, aşırı itaatkar ve pasif davranma, kendisine bakan biri karşısında huzursuz ya da agresif olma, korku, intihar eğilimi, madde bağımlılığı, göz temasından kaçınma ve diğer istismar türlerinin de olması duygusal istismarın olası sonuçları olarak kabul edilmektedir (Özcan, 2009).

Yapılan araştırmalarda çocuklukta istismara uğrayanların uğramayanlara göre daha fazla risk içerdikleri belirtilmektedir. Ciddi şekilde istismara uğrayan bireylerde hafıza kaybı, çoklu kişilik bozukluğu ve görmezden gelme gibi belirtilerin görüldüğü

bilinmektedir. Psikolojik açıdan kaynaklanan hafıza kaybının asıl nedeni bireyler bunu yaşadıklarından bir kaçınma yöntemi olarak gördükleri ve genellikle istismara uğrayan kişiler madde ve alkol kullanarak kendi bedenlerini cezalandırdıklarını düşünmektedirler. Bazı kişiler ise kendini yakma ve kesme girişimlerinde bulunabilmektedirler (Müderrişoğlu 2002 akt; Özcan, 2009). Yetişkinlikte suç potansiyeli olan davranışlar, antisosyal davranışlar, saldırganlık, kişiler arası ilişkilerdeki bozukluklar, duygusal rahatsızlıklar ve kendi çocuklarına örseleyici davranışlarda bulunmanın çocukluk döneminde yaşanan istismarla ilgili olduğu görülmektedir (Karaca, 2001 akt; Özcan, 2009).

2.2.4.6 Duygusal İstismarı Açıklamaya Yönelik Kuramlar

Duygusal istismar ile ilgili yapılan çeşitli tanımlardan anlaşıldığı gibi farklı yaklaşımlarla açıklanmaya çalışılmıştır. Bu kuramsal modeller şu şekildedir:

Psikopatolojik Model: Çocuğa psikolojik açıdan zarar veren anne-baba davranışlarının genellikle onların psikopatolojisinden kaynaklandığı görüşünü ileri sürmektedir (Savi, 1999 akt; Öztürk, 2007). Çocuğun psikopatolojik yapısını da dahil etmek gerektiği ve doğuştan veya sonradan oluşan ruhsal problemlerin bulunmasının istismar riskini artırdığı söylenmektedir (Öztürk, 2007).

Temel İnsan İhtiyacı Teorisi: Duygusal istismarı en iyi açıklayan teori olarak bilinmektedir. Duygusal istismar, bireyin ihtiyaçlarının karşılanmamasıyla ilgili olduğu için Maslow tarafından belirlenen temel ihtiyaçlara zıt olması nedeniyle davranış sapmalarına neden olmaktadır (Uzun, 2002 akt; Öztürk, 2007). Çocuğun ihtiyaçlarının karşılanmaması çocuğa psikolojik açıdan zarar vermektedir.

Organizasyonel (Örgütsel Model): Psikososyal gelişim dönemlerinin önemli olduğu vurgulanmaktadır. Bu model, çocukların sosyal dünyayla olan iletişimlerinde yaşadıkları gelişim sorunlarının duygusal istismarın oluşmasındaki etkisini

açıklamaktadır. Erikson ve arkadaşları (1985), çocukların bebekliğinde ebeveynle karşılıklı sıcak ilişkiler geliştirememiş olmasından dolayı birtakım becerileri geliştiremediklerini ve özellikle de arkadaşlarıyla sağlıklı ilişkiler kuramadıklarını kanıtlamışlardır (Savi, 1999 akt; Öztürk, 2007).

Zorlama Modeli: Burgess ve Congar tarafından geliştirilen bu model “baskı çemberi” olarak da adlandırılmaktadır. Ebeveyn ve çocuk arasındaki olumsuz davranış örüntüleri yoğunlaştıkça aile içinde zarar verici ilişkiler ortaya çıkmaktadır. Ebeveyn, çocuklarını baskı kurmadan denetleyemediği için olumsuzluklar ortaya çıkmakta ve sadece olumsuz davranışlarıyla ilgi çektiğini gören çocuk ise uyumsuz davranışlarını aile dışında da sergilemektedir (Savi, 1999 akt; Öztürk, 2007).

Savaş Esiri Modeli: Hart ve ark. (1996)’na göre, çocuğun uzun süreli duygusal istismar yönünden suçlayabileceği birisinin olmadığı, istismar eden biri olmasına rağmen onu suçlayamadığı ve çocuğun bu yönde hassas olduğu anlaşılmaktadır (Uzun, 2002; akt; Öztürk, 2007).

Ekolojik Model: Diğer kuramların tek başına istismarı açıklamada yeterli olmadığını düşünen araştırmacılar ekolojik modeli geliştirmişlerdir. Bu model mikro sistemler ile ekosistem ve makro sistemlerin karşılıklı etkileşimlerinin davranış üzerindeki belirleyiciliğinin önemini vurgulamaktadır (Göğayaz, 2001 akt; Öztürk, 2007).

Çevresel Stres Modeli: Bireylerin olumsuz yaşam koşullarının duygusal istismarı etkilediği ve ailede engelli bireyin olması, aile bireylerinden birinin uzun süren hastalığı, ölümü duygusal istismara neden olmaktadır (Polat, 2001 akt; Öztürk, 2007).

2.3 Psikolojik Sağlık

Psikolojik sağamlık, ruh sağlığının korunmasında, yitirilen sağlığın tekrardan kazanılmasında, yaşanan stresli ve olumsuz olaylara karşı dayanabilmeye karşımıza çıkmakta olan, incelenmesi ve üzerinde önemle durulması gereken önemli bir kavramdır (Bitmiş vd., 2013 akt; Akçakanat&Uzunbacak, 2018). Türkçe’de birçok karşılığı olan “resilience” esneklik anlamına gelmekte ve orijinal durumuna yeniden dönebilmeyi ifade etmektedir (Greene, 2002 akt; Baltacı&Karataş, 2014). Bu kavram ile ilgili olan çalışmalarda “resilience” kelimesinin Türkçe karşılığı “Psikolojik Sağamlık” (Gizir, 2007), “Psikolojik Dayanıklılık” (Basım&Çetin, 2011), “Yılmazlık” (Gürgan, 2006) ve “Kendini Toparlama Gücü” (Terzi, 2006) ifadeleri kullanılmıştır (Akçakanat&Uzunbacak, 2018). “Resilience” kelimesinin literatürdeki karşılığının ne olacağına dair yapılan çalışmada, üniversitelerde öğretim üyesi olan doçent veya profesör olan 23 kişiye psikolojik sağamlık, psikolojik dayanıklılık, toparlanma, kendini toparlama gücü, yılmazlık, sağamlık, güçlülük, dirençlilik, psikolojik güçlülük, dayanıklılık kavramlarından hangisinin Türkçe karşılığını en iyi ifade ettiğini soran anket sonucunda en yüksek oyu psikolojik dayanıklılık kavramı almıştır (Basım&Çetin, 2011 akt; Ergün, 2016). Fakat bu çalışmada psikolojik sağamlık kelimesinin kullanılması tercih edilmiştir.

Her insan gelişimi boyunca stres yaratan birçok unsurla karşılaşmakta ve hayatı boyunca pek çok değişikliğe uyum sağlamak için çabalamaktadır. Bireyin sahip olduğu bazı özellikler bu süreçte uyum çabalarını kolaylaştırmaktadır (Eraslan-Çapan&Arıcıoğlu, 2014). Bazı kişilerin karşılaştıkları zorluklara karşı kendi fiziksel ve psikolojik açıdan sağlıklarını korumakla birlikte çevresindeki kişilerle de sağladıkları uyumu devam ettirebildikleri gözlenmektedir (Conner&Davidson, 2003). Bireylerin kendileri ve çevreleri ile uyumlu bir şekilde davranmalarında sahip oldukları kişilik özelliklerinin önemli rolü olduğu bilinmektedir (Tuck&Anderson,

2014 akt; Eraslan-Çapan&Arıcıoğlu, 2014). Rutter (1987)' e göre psikolojik sağlamlık kavramı, çevredeki bazı tehditlere yönelik bireyin vereceği tepkiyi yeniden şekillendiren veya düzenleyen koruyucu faktörler iken, Connor ve Davidson (2003)' a göre ise olumsuz bir durumla karşı karşıya kaldığında bireyin çaba sarfetmesini sağlayan kişilik özellikleridir (Erarslan, 2014). Yapılan tanımlardan anlaşılacağı üzere psikolojik sağlamlık kavramının ne olduğu hakkında görüş farklılıkları bulunmaktadır.

Psikolojik sağlamlık ile ilgili yapılmış tanımlamaların bazı ortak noktaları bulunmaktadır. Psikolojik sağlamlığın geliştirilebilir özellikleri barındırma, travmatik zorlu olaylar karşısında etkili bir şekilde başedebilme, yeterli geliştirebilme ya da her yönden sağlıklı uyum gösterebilme, dinamik bir süreç olma ve ortaya çıkabilmesi için maruz kalınan risk faktörlerine karşı başarılı bir şekilde uyum sağlaması, bireylerin sahip olduğu ve bunların koruyucu faktörler olarak kabul edildiği kişilik özelliklerinin olması tanımlardaki ortak noktalardandır (Gizir, 2007;Gürkan, 2006 akt; Öz&Bahadır-Yılmaz, 2009).

Psikolojik sağlamlık düzeyi yüksek olan kişiler, yaşadığı travmatik olaydan kurtulduktan sonra önceki durumuna hızlı ve kolay bir şekilde dönebilmektedir (Baltacı&Karataş, 2014 akt; Akçakanat&Uzunbacak, 2018). Bu hızlıca kendini toparlayabilme özelliği kimi bireylerde doğuştan getirilen bir özellik kimilerinde ise yaşadığı sorunlar karşısında sonradan öğrenilebilen bir özelliktir (Basım&Çetin, 2011). Bireyler hayatları boyunca birçok olumsuzlukla, örseleyici, stresli ve sarsıcı durumlarla karşılaşabilmektedir. Bu olumsuzluklarla karşı karşıya kalan bireylerin vereceği tepkiler ve başatme yöntemleri farklılık göstermektedir. Kimileri bu tarz durumlarla karşılaştığında depresyon ve kaygı gibi problemler yaşayabilmekte ve çok uzun sürebilen olumsuz bir ruh haline girebilmektedir. Kimileri ise bu tarz

olumsuzlukların neden olduğu olumsuz ruh halinden kısa zamanda kurtulabilmekte ve önceki normal hayatlarına tekrar uyum sağlayabilmektedirler. Bireylerin olumsuzluklar karşısında kolay bir şekilde kendini toplama ve çabucak normal hayatlarına adapte olma güçleri, pozitif psikoloji yaklaşımının ele aldığı psikolojik sağlamlık kavramıyla tanımlanmıştır (Doğan, 2015). Bireylerin yaşadıkları bu tarz olumsuz olayları karşılama ve kabullenme biçimi, hayatı nasıl algıladığı hakkında önemli ipuçları sunmaktadır. Olumsuz durumlarla karşı karşıya kaldığında çözmek için çabalayan ve başetme yöntemleri geliştiren kişilerin psikolojik açıdan sağlam olduklarını söylemek mümkündür (Bostan, 2018). Bireyin yaşadığı olumsuzluklara rağmen hayatına kaldığı yerden devam edebilme ve gelişimini ilerletebilme becerisi (Hollister-Wagner, Foshee & Jackson, 2001) olarak tanımlanan psikolojik sağlamlık, olumsuz koşullar karşısında bireyi korumaktadır (Rutter, 1987; Akt. Ng, Ang & Ho, 2012 akt; Turgut&Eraslan-Çapan, 2017). Zorlayıcı bir durumla karşı karşıya kalındığında bu durumla yeteri kadar başedebilmesi hatta olumsuzlukları gelişimi açısından kendi lehine çevirerek işlevsel hale getirebilmesi bireyin psikolojik açıdan sağlam olup olmadığı hakkında bilgi vermektedir (Turgut&Eraslan-Çapan, 2017).

Literatür incelendiğinde, psikolojik sağlamlık kavramına dair birçok tanımlamanın yapıldığı görülmektedir. Tanımlamaları yapan bazı araştırmacılara göre psikolojik sağlamlık yaşanan olumsuzluklara rağmen olumlu bir şekilde uyum sağlayabilme, işlevlerini devam ettirebilme, olumlu sonuçlar elde edebilme ve hızlı bir şekilde toparlanabilme (Bonanno, 2004; Masten, 2001; Rutter, 1999; Smith ve ark., 2008), bazı araştırmacılara göre ise psikolojik sağlamlık herhangi bir değişim, riskler ve olumsuzluklar karşısında bireyin bunlarla başedebilmede başarılı olma kapasitesi veya yeterliliği (Stewart, Reid&Mangham, 1997) olarak tanımladıkları görülmektedir (Ungar, 2008 akt; Arslan, 2016). Masten ve arkadaşları (1990)

psikolojik sağlamlık kavramını “bireyi zorlayan ve tehdit eden durumlar karşısında başarılı bir şekilde uyum sağlayabilme yeteneğine sahip olmak için çabalamak ve bunun sonucunda başarılı olmaktır” şeklinde tanımlamıştır. Genelde bireysel bir özellik olduğu bilinen psikolojik sağlamlığın kendisinin dışında olan sağlamlık faktörleri de bulunmaktadır. Hem koruyucu faktör hem de sağlamlık faktörü olarak ifade edilebilen, bireyin olumsuzluklarla başetmesine yardımcı olan dışsal kaynaklardır (Beauvais&Oetting, 1999 akt; Oktan, 2012). Bolat (2013) psikolojik sağlamlığın, bireylerin hayatları boyunca zorluklarla başedebilmelerini sağlayan bir kişilik özelliği olduğunu belirtmekte fakat bunun aksine bazı araştırmacılar ise psikolojik sağlamlığı bir kişilik özelliği değil de oluşan tehditler karşısında bireyin olumlu şekilde uyumunu devam ettirebilmesini sağlayan dinamik bir gelişim olduğunu savunmaktadır (şavur, 2012 akt; Aydın&Egemberdiyeva, 2018).

Block ve Kremen (1996)’e göre psikolojik sağlamlık, bireyin karşılaştığı olumsuz yaşam olaylarına yönelik uyum sağlayabilme ve başa çıkabilme yeteneğidir. Jacelon (1997)’a göre psikolojik sağlamlık, oldukça zor ve olumsuz şartlara rağmen, bu koşulları başarıyla atlatarak uyum sağlayabilme becerisidir. Brooks ve Goldstein (2003) ise psikolojik sağlamlığın, herhangi bir travmatik olay atlatıp atlatmadığına bakmadan strese neden olan olaylarla başa çıkabilme yeteneği olduğunu savunmaktadır. Bu konuyla ilgili yapılmış olan ilk çalışmalarda psikolojik sağlamlık kavramı, bireyde doğuştan getirilen bir kişilik özellik olduğunu belirtmek için kullanılmasına rağmen, son zamanlarda bu özelliğin geliştirilebilen bir özellik olduğu varsayılmaktadır (Luthar, Cicchetti&Becker, 2000 akt; Hoşoğlu, Fırınıc-Kodaz, Yılmaz-Bingöl&Vurak-Batık, 2018).

Psikolojik sağlamlığın ortaya çıkabilmesi için bireyin hayatını zorlaştıran veya riskli bir durum olmalı ve bu olumsuz zorlu şartlara rağmen hayatında yeniden denge

ve uyum sağlayabilmesi gerekmektedir (Luthar, Becker&Cicchetti, 2000 akt; Eraslan-Çapan&Arıcıoğlu, 2014). Tanımlardan da anlaşılacağı üzere psikolojik sağlamlık, stres yaratan durumlar karşısında kendini gösteren ve bireylerin o duruma uyum sağlayabilmesinin bir göstergesi olan bir kişilik özelliği olarak bilinmektedir (Eraslan-Çapan&Arıcıoğlu, 2014). Windle (1999)' ın psikolojik sağlamlığı en geniş şekilde tanımlandığı söylenebilmektedir. Her türlü durum karşısında sağlıklı şekilde uyum sağlamasıyla ilgili olan ve bu uyum sürecine büyük katkı sağlayan psikolojik sağlamlık, koruyucu faktörler ile risk faktörlerin etkileşimi sonucunda ortaya çıkmaktadır (Bostan, 2018). Psikolojik sağlamlık, olumsuz bir olayla karşılaşıldığında riskler ve koruyucu faktörlerin etkileşime geçmesi ile bireyin karşılaştığı duruma uyum sağlamasını ifade etmektedir. Koruyucu faktörler olumsuz durumla karşılaşmış olan bireyin risk faktörlerini azaltan ve olumsuz durumun etkilerini hafifleten faktörlerdir (Kararımak, 2006). Psikolojik sağlamlık denilince ortaya çıkan önemli kavramlardan biri olan koruyucu faktörler psikolojik olarak sağlıklı bir bireyin yaşayabileceği her türlü olumsuz etkileri azaltmakla birlikte yaşadığı olumsuzluklara karşı olumlu bir şekilde yaklaşabilme konusunda bireye katkı sağlamaktadır (Erarslan, 2014).

Genel olarak bakıldığında psikolojik sağlamlık kavramının, zorlu koşullarda bireylerin olumlu bir şekilde uyum sağlayabildikleri kişisel potansiyel, bir kişilik özelliği veya dinamik bir süreç olduğu görülmektedir. Bazı araştırmacılar psikolojik sağlamlığın sahip olunan kişisel bir özellik olarak değil de (Luthar ve diğ, 2000; Rutter, 1999) bireyin çevresi ile arasında oluşan etkileşimin bir sonucu olarak geliştiğini bildirmektedir (Garmezy, 1991 akt; Bostan, 2018). Bu kavram ile ilgili yapılan çalışmalar, bireyin sosyoekonomik konumu, kişilik özellikleri, karşılaştığı olumsuzluklar, yetiştirilme biçimleri gibi bileşenler ona, ömrünün sonuna kadar

kalacağı bir hapisane yaratmakta ve bu hapisaneden kurtulmanın yolu -yani öznel iyi oluşa yatırım yapmanın koşulu- olarakta psikolojik sağlamlığı güçlendirmek olduğu düşünülmektedir (Bostan, 2018).

Psikolojik sağlamlık, farklı hayat şartlarından olan bir birey için cinsiyet, yaş, zaman ve kökene göre değişebilen çok yönlü bir özellik olduğu söylenebilmektedir (Connor&Davidson, 2003 akt; Sabancı, 2018). Psikolojik sağlamlık bireyi koruyan bir güç olarak kabul edilmektedir. Bu kavramın araştırılması ile psikoloji biliminin önleyici işlevinin varlığı da düşünüldüğünde toplumun veya kişilerin ruh sağlığına önemli katkılar sunulmasına imkan sağlanabilmektedir (Altundağ, 2013).

Psikolojik sağlamlığı yüksek olan bireylerin genellikle stresli durumlar karşısında yılmadıkları ve kendilerini hızlı bir şekilde topladıkları, hatta karşılaştıkları sıkıntılı durum ve olumsuz çevreden her seferinde bir önceki durumundan daha da güçlü bir şekilde kurtuldukları bildirilmektedir (Henderson&Milstein, 1996 akt; Eraslan-Çapan&Arıcıoğlu, 2014). Stresli yaşam olayları karşısında kaçınmacı yaklaşımlar yerine problem çözme ve planlama gibi yaklaşımları tercih eden bu bireylerin daha az rahatsızlık yaşamalarının nedeni etkili başa çıkma yöntemlerini bilmeleri ve kullanmalarıdır (Klag&Bradley, 2004 akt; Ergün, 2016).

Psikolojik sağlamlığı düzeyi yüksek olan gençler duygusal, sosyal, bilişsel ve akademik açıdan psikolojik sağlamlık düzeyi düşük olanlara göre farklılık göstermektedir (Haynes, 2005 akt; Eraslan-Çapan&Arıcıoğlu, 2014). Sosyal açıdan etkili iletişim kurabilme; duygusal açıdan özgüven, öz saygı ve kendini kabul düzeyleri, duygularını kontrol etme ve farkındalık düzeyleri yüksek, gelişen yeni olaylara hızlı bir şekilde adapte olabilmeye, kaygıya direnebilme; bilişsel ve akademik açıdan yüksek başarı motivasyonları, geleceğe yönelik düşünme ve plan

yapabilmektedirler. Psikolojik sağlamlık d¼zeyi y¼ksek olan kişilerin, stres yaratan durumlarla ve travmalarla etkili bir şekilde başa çıkabilen bireyler olduğu ve psikolojik sağlamliğın, zorlu şartlarla kolay bir şekilde başadedebilmesine yardımcı olan duygusal, sosyal, bilişsel ve akademik ¼zellikleri içeren istenilen y¼nde bir ¼zellik olduğu s¼ylenmektedir (Eraslan-apan&Arıcioğlu, 2014).

Bu konuyla ilgili diğer bir çalışmada psikolojik olarak sağlam olan kişilerin birtakım ortak kişisel ¼zelliklerinin olduğu s¼ylenmekte (Toprak, 2014) ve sosyal yetkinlik, g¼l¼ iletişim ve problem çözme becerileri, amaca d¼n¼k davranma ve iyimser bir gelecek duygusu g¼sterebilme, uyum sağlayıcı bir karakter, iyimser olma, y¼ksek benlik saygısı, uyumlu ve sağlıklı ilişkiler kurabilme, inançlı olma, mizah duygusuna sahip olma ve empati becerisi gibi ortak ¼zellikler (Tanyeri, 2016) yanı sıra stres yaratan olaylarla başa çıkabildikleri, iyi bir şekilde iletişim kurabildikleri, zorlu durumlarla karşı karşıya kaldıklarında çevrelerine kolay bir şekilde uyum sağladıkları g¼zlenmektedir (Bulut, 2016 akt; Aydın&Egemberdiyeva 2018). Psikolojik sağlamliğın insan hayatı ¼zerindeki ¼nemi, psikolojik sağlamliğı etkileyen fakt¼rlerin bilinmesini gerekli kılmaktadır (Aydın&Egemberdiyeva 2018). Psikolojik sağlamliğı y¼ksek olan bireyler kendine ve çevresine daha uyumlu şekilde davranabilmektedir. Bu durum olumlu uyum olarak da bilinmektedir.

Olumlu uyum, psikolojik sağlamliğın sonuçlarından biri olarak bilinmektedir. Gelişen olumsuz sonuçlardan kaçınma ya da travmatik bir olay yaşandığında bununla başarılı bir şekilde başa çıkma gibi sonuçları sağlıklı s¼recin içerdiği s¼ylenebilmektedir (Fergus&Zimmerman, 2005 akt; Erarslan, 2014). Yapılan tanımlardan da anlaşılacağı ¼zere psikolojik sağlamliğın bireyin olumsuzluklarla başa çıkabilme ve olumsuzluklar sonrasında başarılı bir şekilde uyum geliştirerek işlevselliğini s¼rd¼rebilme becerisi ve kapasitesi olduğu s¼ylenebilmektedir (Arslan,

2016). Literatür incelendiğinde psikolojik sağlamlık ile ilgili uzlaşılan bir tanımlı bulunmamasına rağmen risk faktörleri, koruyucu faktörler ve olumlu uyumla ilişkili olduğu görölmektedir (Fergus&Zimmerman, 2005 akt; Arslan, 2016). Risk ve koruyucu faktörlerin etkileşimi sonucunda oluşan dinamik süreçte (Gu&Day, 2007; Rutter, 1999) olumlu sonuçlara da vurgu yapılmaktadır (Windlee, 1999 akt; Eraslan-Çapan&Arıcıoğlu, 2014).). Psikolojik sağlamlığın ne olduğunu açıklayabilmek için farklı farklı tanımlar yapılmış olmasına rağmen bireyin olumsuz yaşantı ve risk faktörüne maruz kalması, yanı sıra koruyucu faktörlerin bulunması ve sağlıklı bir şekilde uyum sağlaması yapılan tanımlardaki ortak noktalar olduğu görölmektedir (Rutter, 2012 akt; Gündaş&Koçak,2015). Kısacası risklere karşı koruyucu faktörlerin ve bir diğer önemli kavram olan olumlu sonuçların etkileşimi sonucunda meydana gelen uyum sürecini ifade ettiği anlaşılmaktadır (Eraslan-Çapan&Arıcıoğlu, 2014).

2.3.1 Risk Faktörleri

Olumsuz sonuçların daha fazla olmasıyla alakalı olan risk faktörleri (Kazdin ve ark., 1997) istenmeyen olumsuz bir sonucun olma ihtimalini arttırmaktadır (Masten&Riley, 2005 akt; Erarslan, 2014). Psikolojik sağlamlık kavramı riskin olmadığı durumlarda kavramsallaştırılamaz. Risk faktörleri, olumsuzlukların ortaya çıkmasını artıran ya da ortaya çıkabilecek problemin devam edebilmesine sebep olan etkiler olduğu bilinmektedir (Kirby&Fraser, 1997 akt; Erarslan, 2014). Psikolojik sağlamlığın ortaya çıkabilmesi için ortada bir risk durumun olması gerekmektedir. Birey risk ile karşı karşıya kaldığında o durumla başederek uyum sağlayabiliyorsa bireyin psikolojik açıdan sağlam olduğu söylenebilmektedir.

Risk faktörleri olumsuz şartlarda yaşayan bireylerin uyum sağlamasını engelleyen çevresel ve kişisel özellikler (Gizir, 2007; Iwaniec, 2006) olmakla birlikte bireyin hayatında uyumunu zorlaştıran biyolojik, psikolojik, genetik,

sosyoekonomik ve çevresel değişkenleri içermektedir (Gizir, 2007; Schoon, 2006 akt; Arslan, 2016). Risk kavramı, olası olumsuz sonuçlar ortaya çıkmadan önce tahmin etmeye yarayan bir faktör olarak bilinmekte, başka deyişle olumsuzlukları belirtmek için kullanılmaktadır. Bazı araştırmacılar tarafından bireyin ve çevrenin kendine özgü koşullarına göre belirli sınıflar halinde incelenen risk faktörlerinin psikolojik sağlık kavramını açıklamak için önemli olduğu vurgulanmaktadır.

Risk faktörleri gelişimin herhangi bir döneminde oluşan ortam şartlarının bireylerin uyumunu tehdit etmesine ve istenmedik gelişimsel sonuçlar göstermelerine neden olan durumlar olarak ifade edilmektedir (Şahin, 2014 akt; Aydın&Egemberdiyeva, 2018). Risk faktörleri kapsamında genetik bozukluk, boşanma, cinsel taciz, yoksulluk, doğal afet, ebeveynlerdeki hastalıklar veya psikopatolojik durum ve terör olayları değerlendirilebilir (Çataloğlu, 2011). Risk faktörlerine genel olarak bakıldığında üç şekilde sınıflandırılmaktadır; Bireysel risk faktörleri; zihinsel gerilik, özgüvenin düşük olması, endişeli olma, saldırgan olma, sağlık problemleri yaşama, kendini etkili bir şekilde ifade edememe, sorunlar karşısında etkili bir şekilde başa çıkamamayı içermektedir (Sabancı, 2018). Ailesel risk faktörleri; ailesel rahatsızlıklar, tek ebeveynli aileye sahip olma, anne babanın boşanması, ebeveynin tutarsız veya katı olması, ebeveynler ve çocuk arasındaki sağlıklı ilişkilerin olması, kardeşler arasındaki problemler, aile içinde bireyin ihmal edilmesi, istismar ve şiddeti içerirken; Toplumsal risk faktörleri ise, okul, ev ve çevredeki yetersizlik, toplumda olumlu bir örneğin olmaması, işsizlik ve göç yaşanması, uyuşturucu kullanma ve maddi durumun kötü olmasını içermektedir (Tümlü&Recepoglu, 2013 akt; Sabancı, 2018).

2.3.2 Koruyucu Faktörler

Literatürde psikolojik sağlamlığın araştırmacılar tarafından farklı şekillerde tanımlandığı görölmektedir. Psikolojik sağlamlık, maruz kalınan olumsuzluklar karşısında güçlü ve sağlam kalmayı ifade etmektedir (Kararımak, 2006). Risk faktörlerinin neden olduğu olumsuzluklara bireylerin sahip oldukları koruyucu faktörler yardımıyla uyum sağlamaları onların psikolojik sağlamlıklarının bir göstergesidir (Gizir&Aydın, 2006; Stein, 2006 akt; Kılıç, Mammadov, Koçhan&Aypay, 2018). Koruyucu faktörlerin, psikolojik sağlamlığın temelini oluşturduğu söylenebilir (Ak, 2016 akt; Aydın&Egemberdiyeva, 2018). Diğer yandan psikolojik sağlamlık da koruyucu bir güç olarak kabul edilmektedir (Ergün, 2016). Psikolojik sağlamlık, travmatik olaylar karşısında, kişinin koruyucu faktörleri etkin hale getirmesi ile ortaya çıkmaktadır (Güloğlu&Kararımak, 2010). Bireyin psikolojik sağlamlığını artırmada risk faktörlerine karşı büyük önemi olan koruyucu faktörlerden biri bireylerin genel öz yeterlik algıları olabilir çünkü genel öz yeterlik algısı, bireylerin genel olarak zorlayıcı stres yaratan olaylarla karşı karşıya kaldıklarında bu durumların üstesinden gelme konusunda kendi yeterliklerine olan inançlarını ifade etmektedir (Scholz&Schwarzer, 2005 akt; Kılıç, Mammadov, Koçhan&Aypay, 2018).

Psikolojik sağlamlığın oluşumunda risk faktörlerinin neden olduğu olumsuz etkilerinin azaltılmasında ve tamamen kaldırılmasında koruyucu faktörlerin önemli bir rolü bulunmaktadır. Psikolojik sağlamlığın oluşabilmesi için önkoşul olan risk, olumsuz bir sonucun görülme ihtimalini artıran faktörlerin ya da etkisinin var olmasıdır (Stout, 2008 akt; Öz&Bahadır-Yılmaz, 2009). Risk faktörleri genel olarak bireyin gelişimindeki engelleri ifade etmekte (Alnar, 2015) ve bu risk faktörlerinin olumsuz etkilerinden kurtulmasını koruyucu faktörler sağlamaktadır (Tümlü, 2012 akt; Ergün, 2016). Koruyucu faktörler, karşılaşılan zorluk ya da risklerin etkisini

azaltan ya da tamamen ortadan kaldıran, bireyin sahip olduğu yeterliklerini geliştiren ve sağlıklı uyumuna yardımcı olan durumları tanımlamakta ve olumsuz sonucun oluşma olasılığını azaltmaktadır (Masten, 1994 akt; Oktan, 2012). Zeka, yaş, cinsiyet, akademik başarı, sosyal yetkinlik, iç kontrol odağı, umut, iyimserlik, sağlık, destekleyici anne-baba, arkadaş desteği, araştırmalardan ortaya çıkan koruyucu faktörlerdir (Gizir, 2007 akt; Oktan, 2012). Kötü koşulların ve risklerin yarattığı olumsuz etkileri azaltan ya da tamamen ortadan kaldıran faktörler olarak bilinen koruyucu faktörler (Ramirez, 2007) bireysel, çevresel ve ailesel özellikler olumlu ise, çocuğun sağlıklı bir şekilde gelişim sağlamasına yardımcı olduğu ve psikolojik sağlamlık düzeyini artırdığı bilinmektedir (Öz&Bahadır-Yılmaz, 2009). Birey stres yaşamasına sebep olan durumlar, riskler ile karşı karşıya kaldığında başa çıkabilme düzeyini artıran, uyumu ve yeterliği ile ilgili bireysel ya da çevresel faktörlerdir (Rutter, 1987 akt; Erarslan, 2014). Kısaca risk faktörlerinin yarattığı olumsuz etkiyi ortadan kaldıran ve istenmeyen sonuçların yaşanmasına izin vermeyen faktörlere koruyucu faktörler denilmektedir.

Koruyucu faktörler, bireyi risk içeren durum veya koşullardan korurken (Rutter, 1987), risk faktörleri bireyin işlevsel tepkiler vermesine engel olmaktadır (Kararımak, 2007 akt; Bostan, 2018). Psikolojik sağlamlık kavramının ne olduğunun anlaşılması açısından risk faktörleri ve koruyucu faktörlerin bilinmesi ve aralarında nasıl bir ilişkinin olduğunu bilmek son derece önemlidir (Bostan, 2018). Yapılan araştırmacılara göre risk ve koruyucu faktörler bireyden bireye farklılık göstermekte, koruyucu faktörler her bireyde aynı şekilde etkili olmamakta bunun sebebinin ise bireysel farklılıklar olduğu bilinmektedir (Hoşoğlu, Fırıncı-Kodaz, Yılmaz-Bingöl&Vurak-Batık, 2018). Literatüre bakıldığında, risk ve koruyucu faktörlere daha fazla odaklanıldığı anlaşılmaktadır. Bundan dolayı risk ve koruyucu faktörlerin

birbiriyle ilişkili olduğu ve psikolojik sağlamlık kavramının ne olduğunu anlamaya çalışırken risk ve koruyucu faktörlerin bilinmesi gerekmektedir (Bostan,2018).

Bireyin stres yaratan sıkıntılı bir durumla karşı karşıya kaldığında onu koruyacak olan koruyucu faktörler 3 şekilde değerlendirilmektedir. Bireysel faktörler; bilişsel kapasitenin ve zekanın etkililiği, akademik benliğin olumlu olması, öz saygının yüksek olması, bireysel farkındalık ve kendini kabul düzeyi, geleceğe dair planının olması ve geleceği için olumlu beklentilerinin olması, hayata karşı olumlu olma, empati yeteneği, yardımsever olma, kendi hayatını kontrol edebilme, sorunları etkili bir şekilde çözebilme ve sorumluluğu içermektedir. Ailesel faktörler; aileyle beraber yaşama, çocuk ile ilgili olumlu yönde bir gelecek beklentilerinin olması, anne-çocuk arasındaki ilişkinin olumlu bir şekilde olması, eğitim düzeyi yüksek olan ebeveyn sahip olmayı içermektedir. Çevresel faktörler ise, olumlu ilişkiler, okul ilişkileri, toplumsal destek, arkadaş desteği ve olumlu bir örneğin olmasını içermektedir (Koç&Yıldırım, 2014 ; Gizir, 2007 akt; Sabancı, 2018).

2.4 Konu ile İlgili Araştırmalar

Kanak ve Doğan-Arslan (2018)'ın lise öğrencilerinin algıladıkları duygusal istismar düzeyi ile psikolojik sağlamlık düzeyleri arasındaki ilişkiyi belirlemeyi amaçladığı çalışmasında “Algılanan Duygusal İstismar Ölçeği”, “Psikolojik Sağlamlık Ölçeği” kullanarak toplanan verilerin sonuçlarına göre, lise öğrencilerinin algıladıkları duygusal istismar düzeyleri ile psikolojik sağlamlık düzeyleri arasında olumsuz yönde bir ilişkinin olduğu ve lise öğrencilerinin algıladıkları duygusal istismar düzeyi arttıkça psikolojik sağlamlık düzeyi azaldığı bulgulanmıştır.

Bu iki kavramı birlikte inceleyen pek fazla çalışma olmadığından dolayı başka kavramlarla ele alınan ilgili çalışmalara yer verilmiştir.

2.4.1 Duygusal İstismar ile İlgili Yapılan Araştırmalar

Karaca (2001), duygusal istismara uğrayan ergenlerin bazı kişilik özelliklerini incelediği çalışmasında 15-19 yaş arası toplam 129 ergene uygulama yapmıştır. Verilerin toplanmasında “Anne Baba Genç İlişkileri Envanteri” ile “Edwards Kişisel Tercih Envanteri” kullanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre ergenlerin algıladıkları duygusal istismar düzeyine göre; duyguları anlama, şefkat gösterme, ilgi görmeyi isteme, özerklik puanları arasında anlamlı düzeyde bir fark görülmemiştir. Yaş, cinsiyet, kardeş sayısı, babanın eğitimi, ailenin ekonomik durumu gibi değişkenlere göre ergenlerin algıladıkları duygusal istismar arasında da ilişki bulunamamıştır.

Siyez (2003) duygusal istismara uğrayan ve uğramayan ergenlerin depresyon ve kaygı düzeyleri ile benlik algılarını karşılaştırmayı amaçlamıştır. Örneklem grubu 15 ile 17 arasında değişen toplam 358 öğrenciden oluşmaktadır. Ergenlerin algıladıkları duygusal istismar düzeyinin artmasıyla benlik algısına dair puanların düştüğü, kaygı alt ölçekleri ve depresyona ilişkin puanların arttığı gözlenmiştir.

Tosuntaş-Karakuş (2006)’un araştırmasında ergenlerin sosyal becerileri ile algıladıkları duygusal istismar düzeyi arasındaki ilişki incelenmiştir. Cinsiyet, yaş, doğum sırası, kardeş sayısı, okul türü, ebeveynlerin evli ya da ayrılmış olması, ebeveyn eğitim düzeyi, sosyoekonomik düzey, anne-baba tutumu, anne ve babanın yaşayıp yaşamama durumu ve anne babanın öz veya üvey olma durumu değişkenlerine göre sosyal beceri düzeylerinin farklılık gösterip göstermediğine bakılmıştır. Çıkan sonuçlara göre, ergenlerin olumsuz ve olumlu sosyal davranışları ile algılanan duygusal istismar düzeyleri arasında ilişki olduğu bulunmuştur.

Yalçın (2007)’in araştırmasının amacı ergenlerin algıladıkları duygusal istismar ile uyumu arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Araştırmada elde edilen sonuçlarda ergenlerin hem babaları hem de anneleri tarafından algıladıkları duygusal istismar düzeyinin artıkça sosyal, kişisel ve genel uyumlarının düştüğü bulunmuştur.

Araştırma sonucunda ergenlerin algıladıkları duygusal istismar ile uyum düzeyleri arasındaki ilişkinin var olduğu bulgulanmıştır.

Azizoğlu (2009) ergenlerin anne ve babanın eğitim düzeyi, ailenin ekonomik durumu ve cinsiyeti ile ailedeki duygusal istismar davranışları arasındaki ilişkinin incelediği çalışmasında değişkenler arasında ilişkinin var olduğu ve duygusal istismara uğrayan ergenlerin diğerlerine oranla okul başarısının daha düşük düzeyde olduğu sonucuna varmıştır.

Özcan (2009) yetişkin bireylerin algılanan duygusal istismar düzeylerini ölçmeyi amaçladığı çalışmasının sonucunda yetişkinlerde algılanan duygusal istismarın yaş ile ilgili olmadığı tüm yetişkinlik süresince sürdüğü kadınlara göre erkeklerin daha fazla duygusal istismar algıladıkları, lisans mezunu yetişkinlerin diğer eğitim gruplarına göre daha az duygusal istismar algıladıkları, bu grubu sırasıyla lisansüstü, ilkokul, ortaokul ve lisenin izlediği sonucuna varılmıştır.

Öztep (2010) araştırmasında duygusal istismara uğrayanlar ergenler ile uğramayanların denetim odakları ve kaygı düzeylerini karşılaştırmayı amaçlamıştır. Araştırma sonucunda duygusal istismara uğramış ergenlerin dış denetim odağına daha yakın ve daha kaygılı, duygusal istismara uğramamış ergenlerin ise iç denetim odağına daha yakın ve daha az kaygılı oldukları bulunmuştur. Algılanan istismar cinsiyete göre değişmemekte fakat ergenler tarafından algılanan istismar, anne-babanın eğitim durumu, aile tutumları ve ailenin gelir durumuna göre değiştiği bulunmuştur.

Ulu (2011)'nin araştırmasında ergenlerin öfke ifade biçimleri ile sürekli öfkelenme düzeyi ve anne-babadan algıladıkları duygusal istismar arasındaki ilişki incelenmiştir. Öfke uygun bir şekilde ifade edilmediğinde; ergende psikolojik sorunlara neden olabilmekte, ebeveynlerin duygusal istismar yaratan davranışları

ergende duygusal ve davranışsal problemlere yol açabilmektedir. Elde edilen bulgularda, anne ve babadan algılanan duygusal istismar düzeyi yüksek olan ergenlerin öfke ifade biçimleri, düşük olanlara göre farklılık göstermediği ortaya çıkmıştır.

Şimşek ve Cenkseven-Önder (2011)'in çalışmasının amacı, ortaöğretime devam eden ergenlerdeki davranış problemleri ile anne, baba ve öğretmenden algıladıkları duygusal istismar arasındaki ilişkiyi tespit etmektir. Araştırmaya 187'si erkek, 247'si kız olmak üzere toplam 434 öğrenci katılmıştır. Elde edilen sonuca göre kız ergenlere oranla erkek ergenlerin davranış problemlerini daha fazla sergilediği bulunmuştur. Kızlar erkek ergenlere oranla annelerinden daha yüksek düzeyde duygusal istismar algılamakta erkek öğrenciler kızlara göre duygusal istismarı öğretmenlerinden daha yüksek düzeyde algılamaktadırlar. Cinsiyetin etkisine bakıldığında anneden ve öğretmenden algıladıkları duygusal istismar davranış problemlerinin anlamlı bir yordayıcısı olduğu bulgulanmıştır

Kabasakal ve Erdem (2015)'in araştırmasında çocuklukta yaşanan istismar ile psikolojik iyi oluş arasındaki ilişkiye bakılmıştır. Verilerin Dokuz Eylül Üniversitesi'nden 212 lisans öğrencisinden toplandığı çalışmada "Kişisel Bilgi Formu", çocuklukta yaşanan herhangi bir istismarı değerlendirmek amacıyla "Çocukluk Örselenme Yaşantıları Ölçeği", psikolojik iyi oluş ile ilgili bilgi toplamak için "Psikolojik İyi Olma Ölçekleri" kullanılmıştır. Bu araştırmanın sonucuna göre çocukluk dönemi istismarı ile psikolojik açıdan iyi oluşu arasında bir ilişkinin olduğu ve bu ilişkinin anlamlı bir şekilde olduğu bulgulanmıştır.

Arslan ve Balkıs (2015)'in çalışmasının amacı ergenlik döneminde problem davranışlar ile anne ve babadan algılanan duygusal istismar arasındaki ilişkide psikolojik sağlık ve öz-yeterliğin aracı rolünü incelemektir. Bulgular anne-

babadan algılanan duygusal istismarın öz-yeterlik, problem davranışları ve psikolojik sağlamlığı doğrudan yordadığı, problem davranışlar ile anne-babadan algılanan duygusal istismar arasındaki ilişkiye bakıldığında psikolojik sağlamlık ve öz-yeterliğin aracı rolü üstlendiği ve psikolojik sağlamlık ile anne-babadan algılanan duygusal istismar arasındaki ilişkide öz-yeterliğin aracı rolü olduğu bulgulanmıştır.

Erdem-Özyurt (2016)'un yaptığı çalışmasında ergenlerin bağlanma boyutları ile ebeveynlerinden algıladıkları duygusal istismar düzeyi arasında ilişkinin olup olmadığı, eğer ilişki var ise ne yönde olduğu incelenmiştir. Elde edilen veriler sonucunda ergenlerin anne ve babalarından algıladıkları duygusal istismarın cinsiyet farketmeksizin anlamlı bir şekilde farklılık göstermediği, arkadaşlara ve ebeveynlere bağlanmanın cinsiyete göre anlamlı bir şekilde farklılık gösterdiği, bağlanma boyutları ile algılanan duygusal istismar arasında anlamlı şekilde ilişkilerin olduğu saplanılmıştır.

2.4.2 Psikolojik Sağlamlık İle İlgili Yapılan Araştırmalar

Oktan (2008), ergenlerin psikolojik sağlamlıklarını çeşitli değişkenlere göre incelemek amacıyla üniversite sınavlarına hazırlanmakta olan toplam 495 ergen ile çalışmıştır. Çalışma sonucunda elde edilen bulgular erkeklere oranla kızların psikolojik sağlamlıklarının daha yüksek düzeyde olduğu, problem çözme beceri düzeyi düşük olan öğrencilerin problem çözme beceri düzeyi yüksek olan öğrencilere oranla psikolojik sağlamlık düzeylerinin daha düşük olduğu, yaşam doyum düzeyi yüksek olan öğrencilerin yaşam doyumunu düşük olan öğrencilere göre psikolojik sağlamlıklarının daha yüksek olduğu bulgulanmıştır.

Terzi (2008)'in üniversite öğrencileri ile yaptığı çalışmasında psikolojik sağlamlık düzeylerinin cinsiyet değişkenine göre farklılık gösterip göstermediğini ortaya koymayı ve koruyucu faktörlerin psikolojik sağlamlığı ne derecede

yordayabildiğini tespit etmeyi amaçlamıştır. Elde edilen sonuçlar, öğrencilerin psikolojik sağlık puanlarının cinsiyete göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı, psikolojik sağlıkları ile problem çözme odaklı başa çıkma stratejisi, iyimserlik ve özyeterlik arasında olumlu bir şekilde anlamlı ilişkilerin olduğu ve bununla beraber psikolojik sağlık üzerinde anlamlı birer yordayıcı olduklarını bulmuştur.

Aydın (2010)'ın çalışmasında üniversite öğrencilerinin umut düzeyleri ve duygusal zeka ile psikolojik sağlıkları arasındaki ilişkiye bakılmıştır. Çalışma sonucunda umut düzeyleri ve duygusal zeka ile psikolojik sağlık arasında anlamlı bir ilişkinin olduğu ve bu ilişkinin olumlu yönde olduğu bulunmuştur. Duygusal zeka ile psikolojik sağlık arasındaki ilişki diğer değişkenler arasındaki ilişkilere göre en yüksek çıkmıştır.

Güloğlu ve Kararımak (2010) üniversite öğrencileriyle yaptığı çalışmada yalnızlığın yordayıcısı olarak psikolojik sağlığı ve benlik saygısını incelemeyi amaçlamıştır. Elde edilen bulgular, yalnızlık ile psikolojik sağlık ve benlik saygısı arasında olumsuz yönde bir ilişkinin var olduğunu, psikolojik sağlık ve benlik saygısının ise yalnızlığı yordayan bir değişken olduğu bulgulanmıştır.

Terzi (2013)'nin üniversite öğrencileriyle yaptığı algılanan sosyal destek ile psikolojik sağlık arasında ilişkinin olup olmadığını inceleyen çalışma sonucunda psikolojik sağlık ile algılanan sosyal destek arasında anlamlı şekilde bir ilişkinin var olduğu bulunmuştur.

Deniz ve Özer (2014)'in üniversite öğrencileri ile yaptığı psikolojik sağlıkları ile duygusal zeka arasındaki ilişkiye baktığı çalışmasını Necmettin Erbakan Üniversitesi'nde 243 erkek, 523 kız öğrenci ile yapmıştır. Elde edilen veriler sonucunda öğrencilerin psikolojik sağlıkları ile duygusal zeka alt boyutları arasında olumlu bir ilişkinin olduğunu bulgulanmıştır.

Eraslan-Çapan ve Arıcıoğlu (2014) üniversite öğrencilerinin psikolojik sağlamlık özellikleri ile affedicilik arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla yaptığı çalışmasına Pamukkale Üniversitesi'nin bazı fakültelerinden 264 kadın 104 erkek olmak üzere 368 öğrenciyi dahil etmiştir. Elde edilen sonuçlara göre üniversite öğrencilerinin psikolojik sağlamlık düzeyleri ile affedicilik özellikleri arasında olumlu bir ilişkinin olduğu ve kendine, durumsal ve diğerlerine yönelik affediciliğin alt boyutları psikolojik sağlamlığın yordayıcısı olduğu bulgulanmıştır.

Gündaş ve Koçak (2015)' in lise öğrencileri ile yaptığı çalışmasında psikolojik sağlamlığın yordayıcısı benlik kurgusunun rolünü incelemeyi amaçlamıştır. Ayrıca benlik kurgusu ve psikolojik sağlamlığın cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığını incelenmek istenmiştir. Elde edilen bulgulara göre lise öğrencilerinin psikolojik sağlamlığın önemli yordayıcısı olduğu sonucuna varılan benlik kurgusu modellerinin cinsiyete göre farklılaştığını, kızlara göre erkeklerin özerk benlik kurgusu düzeylerinin daha yüksek olduğu sonucuna varılmıştır.

Kaya ve Çeçen-Eroğul (2015)'in çalışmasının amacı ergenlerde çocukluk dönemi kötü muamele yaşantıları ile psikolojik sağlamlık arasındaki ilişkileri ortaya koyarak çocukluk dönemi istismar ve ihmal yaşantılarının cinsiyet, sosyoekonomik düzey, ebeveyn medeni durumu, kardeş sayısı, ebeveyn eğitim durumu gibi sosyo demografik değişkenlere göre farklılaşma düzeyini saptamaktır. Araştırma bulguları ergenlerin çocukluk dönemi örselenme yaşantıları arttıkça olumsuz yaşantılardan sonra kendini toparlayabilme gücü anlamına gelen psikolojik sağlamlık düzeylerinin düştüğünü göstermiştir.

Turgut ve Eraslan-Çapan (2017) çalışmasında ergenlerde psikolojik sağlamlık düzeyinin yordayıcılarını incelenmeyi amaçlamıştır. Çalışmaya 489 erkek 533 kız olmak üzere 1022 öğrenci dahil edilmiştir. Araştırmadan elde edilen sonuçlarına

göre cinsiyet ve önemli yaşam olayının psikolojik sağlamlığın anlamlı yordayıcıları olmadıkları, psikolojik sağlamlığı, okul bağlılık ve algılanan sosyal desteği anlamlı bir şekilde yordadığı sonucuna varılmıştır.

Alibekiroğlu, Akbaş, Bulut-Ateş ve Kırdök (2018)'ün çalışmasında üniversite öğrencilerinin psikolojik sağlamlıkları ile yaşam doyumları arasındaki ilişkide öz anlayışın aracı etkisine bakılmıştır. Araştırmaya yaşları 18 ile 40 arasında değişen 97 erkek 308 kız olmak üzere 405 öğrenci katılmıştır. Elde edilen sonuçlara göre yaşam doyumu ile psikolojik sağlamlık, öz anlayış ile yaşam doyumu ve öz anlayış ile psikolojik sağlamlık arasında olumlu şekilde anlamlı bir ilişki olmakla birlikte öz anlayışın yaşam doyumu ile psikolojik sağlamlık arasında aracı etkisinin olduğu da ortaya çıkarılmıştır.

Aydın ve Egemberdiyeva (2018)'nin araştırmasının amacı üniversite öğrencilerinin psikolojik sağlamlık düzeylerini incelemektir. Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre psikolojik sağlamlık düzeylerinin cinsiyete göre farklılık göstermemekle birlikte eğitim gördükleri bölüme göre farklılaşmaktadır. Psikolojik sağlamlığın anlamlı yordayıcıları olarak yaş ve kardeş sayısı değişkenleri bulunmuş ve psikolojik sağlamlığın arkadaş desteği ve mutluluk ile ilişkili olduğu sonucuna varılmıştır.

Hoşoğlu, Fırıncı-Kodaz, Yılmaz-Bingöl ve Vural-Batık (2018) öğretmen adaylarının psikolojik sağlamlık düzeylerinin cinsiyet, algılanan anne-baba tutumu, yaşamın büyük kısmının geçirildiği yer ve ailenin geliri değişkenlerine göre anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını incelediği araştırmanın sonuçlarına göre ailenin geliri ve cinsiyet değişkenlerine göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı, yaşamın büyük kısmının geçirildiği yere ve algılanan anne-baba tutumuna göre ise anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı ortaya çıkarılmıştır.

Kılıç, Mammadov, Koçhan ve Aypay (2018)'in üniversite öğrencileri üzerine yaptığı araştırmasının amacı, beden imajı ve genel öz yeterlik inancının psikolojik sağlamlık düzeylerini yordayıp yordamadığının belirlenmesidir. Araştırma sonuçlarına göre beden imajı ve genel öz yeterlik inancının psikolojik sağlamlık düzeylerini anlamlı bir şekilde yordadığı bulgulanmıştır. Diğer yandan daha yüksek ortalamalara sahip olan erkeklerin kızlara oranla beden imajı , öz yeterlik inancı ve psikolojik sağlamlık düzeylerinin daha olumlu yönde olduğu bulgulanmıştır.

Bölüm 3

YÖNTEM

3.1 Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada algılanan duygusal istismar ile psikolojik sağlamlık arasında anlamlı bir ilişkinin olup olmadığını incelemek amacıyla kullanılan nicel araştırma modellerinden ilişkisel tarama modeli, iki veya daha çok sayıdaki değişken arasında bir değişimin var olup olmadığını veya değişimin ne derece olduğunu tespit etmeyi amaçlayan araştırma modelidir. Değişkenler arasındaki ilişki iki şekilde incelenmektedir. Korelasyon türü ilişkisel tarama modeli, değişkenlerin birlikte değişip değişmediğini eğer değişmekte ise değişimin nasıl olduğunu, karşılaştırma türü ilişkisel tarama modeli ise bağımsız değişken ile bağımlı değişkenin arasında bir değişimin söz konusu olup olmadığını incelemektedir (Karasar, 1999 akt; Tosuntaş-Karakuş, 2006).

3.2 Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini 2018-2019 eğitim-öğretim yılında öğrenim gören Doğu Akdeniz Üniversitesi öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırmaya Hukuk Fakültesi, Mimarlık Fakültesi'nden Mimarlık ve İç Mimarlık Bölümleri, Sağlık Fakültesi'nden Fizyoterapi ve Rehabilitasyon, Beslenme ve Diyetetik, Spor Bilimleri Bölümleri ve Eğitim Fakültesi'nden Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik, İngilizce Öğretmenliği, Okul Öncesi Öğretmenliği ve Özel Eğitim Öğretmenliği Bölümlerinden 1. ve 4. Sınıftan seçkisiz tabakalı örnekleme yöntemi ile seçilen 585 öğrenci araştırmanın

örneklemini oluşturmaktadır. Araştırmanın amacı ve konusu ile ilgili gerekli bilgiler verilerek çalışmaya katılmak isteyen gönüllü öğrenciler araştırmaya dahil edilmiştir. Öğrenci sayısının azlığından dolayı Sağlık Fakültesi'nden Sağlık Yönetimi Bölümü araştırmaya dahil edilememişir. Bölümlerden araştırmaya katılan öğrenci sayısı aşağıda tablo 3.1'de verilmiştir.

Tablo 3.1: Araştırmaya Katılan Öğrenci Sayısı

Bölümler	N
Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik	48
Okul Öncesi Öğretmenliği	54
Özel Eğitim Öğretmenliği	49
İngilizce Öğretmenliği	36
Fizyoterapi ve Rehabilitasyon	38
Beslenme ve Diyetetik	41
Spor Bilimleri	45
Hukuk	129
Mimarlık	68
İç mimarlık	77
Toplam	585

3.3 Veri Toplama Araçları

Araştırmada katılımcılar hakkında bilgi edinmek amacıyla araştırmacı tarafından hazırlanan Kişisel Bilgi Formu, öğrencilerin algılanan duygusal istismar düzeylerini belirlemek amacıyla Ersanlı, Yılmaz ve Özcan (2008) tarafından geliştirilen Yetişkinler İçin Algılanan Duygusal İstismar Ölçeği ve öğrencilerin psikolojik sağlamlık düzeylerini belirlemek amacıyla Block ve Kremen (1996) tarafından geliştirilen ve Kararımak (2007) tarafından Türkçe'ye uyarlama çalışması yapılan

Psikolojik Sağlamlık Ölçeği (Ego Sağlamlığı Ölçeği) veri toplama aracı olarak kullanılmıştır.

3.3.1 Kişisel Bilgi Formu

Araştırmaya katılan üniversite öğrencilerine ilişkin demografik ve sosyodemografik bilgiler araştırmacı tarafından hazırlanan kişisel bilgi formuyla elde edilmiştir. Bu formda öğrencilerin yaş, cinsiyet, sınıf düzeyi, eğitim gördüğü bölüm, algılanan anne-baba tutumu, istismar geğmişi değişkenlerine yönelik sorular bulunmaktadır.

3.3.2 Yetişkinler İçin Algılanan Duygusal İstismar Ölçeği

Ersanlı, Yılmaz ve Özcan (2008) tarafından geliştirilen 5’li likert tipi bir ölçme aracı olan “Yetişkinler İçin Algılanan Duygusal İstismar Ölçeği” 61 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin puanlanması şu şekildedir; “Tamamen Katılıyorum (5), Katılıyorum (4), Kararsızım (3), Katılmıyorum (2), Kesinlikle Katılmıyorum (1)”. 61 maddeden 58 maddesi olumsuz ifade içerirken 3 tanesi ise olumludur. 8, 21 ve 54. maddeler kontrol amacıyla tersten hesaplanan olumlu maddelerdir. Değerlendirme sonucunda ölçekten alınabilecek en düşük puan 61, en yüksek puan ise 305’dir. Toplam puanın yüksek olması bireyin yüksek düzeyde duygusal istismar algıladığını göstermektedir.

Ölçeğin güvenirliliğine, Cronbach Alfa iç tutarlık katsayısı ve test tekrar test kararlılık katsayısı hesaplanarak bakılmıştır. İç tutarlılık katsayısı 200 öğrenciden toplanan verilerden hesaplanmıştır. Ölçeğin iç tutarlık katsayısı $\alpha = .95$ bulunmuştur. Ölçüt bağıntılı geçerlik çalışması için veri toplanan gruptan iki hafta ara ile 100 öğrenciye ölçek tekrar uygulanmış ve iki ölçüm arasındaki korelasyon katsayısı hesaplanmıştır. Elde edilen korelasyon katsayısı $r = .76$ dır. Geçerlik çalışmasında ise yapı geçerliği ve kapsam geçerliği kullanılmıştır. Kapsam geçerliği için Psikolojik

Danışma ve Psikiyatri alanında doktora derecesine sahip 10 uzmanın kanısına başvurulmuştur. Ölçeğin yapı geçerliği için Varimax dik döndürme tekniği ile yapılan faktör analizi sonucuna göre varyansın, %40.56'sını açıklayan ölçeğin tek faktörlü olduğu görülmüştür (Özcan, 2009).

Bu araştırmada örneklemin ölçekteki maddelere verdiği yanıtların tutarlılığını test etmek için yapılan Cronbach Alfa testi sonucu içtutarlılık katsayısı .97 bulunmuştur.

3.3.3 Ego Sağlamlığı Ölçeği (Psikolojik Sağlamlık Ölçeği)

Block ve Kremen (1996) tarafından geliştirilen 4'lü Likert tipi bir ölçme aracı olan "Psikolojik Sağlamlık Ölçeği" 14 maddeden oluşmaktadır. Türkçe uyarlamasında da bu yapı aynen korunmuştur. Ölçeğin puanlanması şu şekildedir; "Hiçbir durumda uymaz (1), Bazı durumlarda uyar (2), Genellikle uyar (3), Her zaman uyar (4)". Ölçekten elde edilen puanların artması psikolojik sağlamlığın yüksek olduğunu puanların düşmesi ise psikolojik sağlamlığın düşük olduğunu bildirmektedir (Kararımak, 2007a). Kararımak (2007a) tarafından Türkçe'ye uyarlanmış ve toparlanmaya yönelik bireysel güçlü yönler, kendine ilişkin olumlu değerlendirmeler ve yeniliklere açık olma diye adlandırılan üçlü faktör yapısı önerilmiştir. Üçlü faktör yapısı ile ölçekte açıklanan varyans oranı %47 olarak rapor edilmiştir (Erarslan, 2014).

Ölçeğin güvenilirliği test-tekrar test kararlılık katsayısı ve Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı ile hesaplanmıştır. Maddelerden elde edilen Cronbach alfa değeri 0.80'tir. Test-tekrar test iç güvenilirlik katsayısı ise 0.76'tir. Ölçeğin geçerliği için, psikolojik sağlamlığı ölçen başka bir ölçek olan "Connor-Davidson Psikolojik Sağlamlık Ölçeği" ile hesaplanan korelasyon 0.68 olarak bulunmuştur. Her iki

psikolojik sağlamlık leğinden elde edilen puanlar arasında olumlu yönde anlamlı bir ilişkinin olduğu saptanmıştır (Kararımak, 2007).

Bu araştırmada örneklemenin ölçekteki maddelere verdiği yanıtların tutarlılığını test etmek için yapılan Cronbach Alfa testi sonucu içtutarlılık katsayısı .79 bulunmuştur.

3.4 Veri Toplama Süreci

Verilerin toplanması aşamasında öncelikle araştırmada kullanılacak ölçekler için geliştiren kişilerden izinler alınmış, ardından niversitenin gerekli fakültelerinden onayların alınması için fakülte ve bölümler ile görüşülerek araştırmadan bahsedilmiştir. Araştırmanın verilerini toplamak için istenilen fakülte ve bölümlerin 1.ve 4.sınıf öğrencilerine ulaşılarak araştırmanın konusu ve amacı ile ilgili gerekli bilgiler verilerek araştırmanın ölçeklerini doldurmaları istenmiştir. Gönüllü bir şekilde katılmak isteyen öğrenciler seçilerek araştırmaya dahil edilmiştir.

3.5 Verilerin Analizi

Bu araştırmada elde edilen verilerin analizi, araştırmanın amaç ve alt problemlerine uygun bir şekilde yapılmıştır. Algılanan duygusal istismar ile psikolojik sağlamlık arasında anlamlı bir ilişkinin olup olmadığına Pearson Momentler arpım Korelasyon tekniği ile bakılmış, ardından yaş, cinsiyet, sınıf düzeyi, istismar geçmişi değişkenleri için t-Testi, eğitim gördüğü bölüm ve algılanan anne-baba tutumu ise Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) tekniği kullanılarak algılanan duygusal istismar ile psikolojik sağlamlık puanlarının değişkenlere gore anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığına bakılmıştır. Verilerin analizi için SPSS 22 programı kullanılarak istatistiksel anlamlılık düzeyi olarak .05 alınmıştır.

Bölüm 4

BULGULAR

Bu bölümde, araştırmanın amacı ve alt problemleri doğrultusunda elde edilen verilerin istatistiksel analizinden ortaya çıkan bulgulara yer verilmiştir. Elde edilen bulgular tablolar halinde sırasıyla verilmiştir.

4.1 Üniversite Öğrencilerinin Algılanan Duygusal İstismar puanlarına ilişkin bulgular

Üniversite öğrencilerinin algılanan duygusal istismar puanlarının betimsel istatistik değerleri aşağıdaki tablo 4.1’de verilmiştir.

Tablo 4.1: Üniversite Öğrencilerinin Algılanan Duygusal İstismar Ortalama Puanlarının Betimsel İstatistik Değerleri

	N	\bar{X}	SS	Min	Maks
Algılanan Duygusal İstismar	585	122.14	40.45	62	286

Tablo 4.1 incelendiğinde üniversite öğrencilerinin algılanan duygusal istismar puanlarına göre ortalama ve standart sapma ($\bar{X}=122.14$, $SS=40.45$), minimum değer 62 maksimum değer 286 olarak bulgulanmıştır.

4.2 Üniversite Öğrencilerinin Psikolojik Sağlık puanlarına ilişkin bulgular

Üniversite öğrencilerinin psikolojik sağlamlık puanlarının betimsel istatistik değerleri aşağıdaki tablo 4.2’de verilmiştir.

Tablo 4.2: Üniversite Öğrencilerinin Psikolojik Sağlamlık Ortalama Puanlarının Betimsel İstatistik Değerleri

	N	\bar{X}	SS	Min	Maks
Psikolojik Sağlamlık	585	41.14	6.33	17	56

Tablo 4.2 incelendiğinde üniversite öğrencilerinin psikolojik sağlamlık puanlarına göre ortalama ve standart sapma (\bar{X} =41.14, SS=6.33), minimum değer 17 maksimum değer 56 olarak bulgulanmıştır.

4.3 Üniversite Öğrencilerinin Algılanan Duygusal İstismar puanları ile Psikolojik Sağlamlık puanları arasında anlamlı bir ilişkinin olup olmadığına dair bulgular

Bu bölümde üniversite öğrencilerinin Algılanan Duygusal İstismar puanları ile Psikolojik Sağlamlık puanları arasında anlamlı bir ilişkinin olup olmadığına dair yapılan analizlere ilişkin bulgular yer almaktadır.

Üniversite öğrencilerinin algılanan duygusal istismar ile psikolojik sağlamlıkları arasında anlamlı bir ilişkinin olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon analizi sonucunda algılanan duygusal istismar ile psikolojik sağlamlık arasında ($r = -.195$, $p < .01$) ters yönde anlamlı bir ilişkinin olduğu bulunmuştur. Bu duruma göre üniversite öğrencilerinin algılanan duygusal istismar puanları arttıkça psikolojik sağlamlık puanlarının düştüğü söylenebilmektedir.

4.4 Algılanan Duygusal İstismar puanları ile Psikolojik Sağlık puanlarının yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğine dair bulgular

Üniversite öğrencilerinin algılanan duygusal istismar puanları ile psikolojik sağlık puanlarının yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğine dair yapılan analizlere ilişkin bulgular Tablo 4.3’de yer almaktadır.

Tablo 4.3: Üniversite Öğrencilerinin Algılanan Duygusal İstismar Puanları İle Psikolojik Sağlık Puanlarının Yaş Değişkenine Göre Anlamlı Bir Farklılık Gösterip Göstermediğine Dair Yapılan t-Testi Sonuçları

	Yaş	N	\bar{X}	SS	t	P
Algılanan Duygusal İstismar	18-24 25 ve üzeri	541 44	122.34 119.71	40.14 44.54	.415	.678
Psikolojik Sağlık	18-24 25 ve üzeri	541 44	40.97 43.14	6.34 5.92	-2.187	.029

Tablo 4.3’de görüldüğü üzere üniversite öğrencilerinin algılanan duygusal istismar puanları yaşa göre ($t= 0.415$ $p<0.05$) anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Psikolojik sağlık puanlarının yaşa göre ($t=-2.187$ $p<0.05$) anlamlı bir farklılık gösterdiği bulunmuştur. Bu sonuca göre 25 ve üzeri yaş aralığındaki öğrencilerin psikolojik sağlık puanları 18-24 yaş aralığındaki öğrencilere oranla daha yüksektir.

Tablo 4.3 incelendiğinde yaşa göre Algılanan Duygusal İstismar ile Psikolojik Sağlık puanlarının ortalama ve standart sapma değerleri görülmektedir. 18-24 yaş aralığındaki öğrencilerin Algılanan Duygusal İstismar puanları ($\bar{X}=122.34$, $SS=40.14$), Psikolojik Sağlık puanları ($\bar{X}=40.97$, $SS=6.34$), 25 ve üzeri yaş

aralığındaki öğrencilerin ise Algılanan Duygusal İstismar puanları (\bar{X} =119.70, SS=44.54), Psikolojik Sağlık puanları (\bar{X} =43.14, SS=5.92) bulgulanmıştır.

4.5 Algılanan Duygusal İstismar puanları ile Psikolojik Sağlık puanlarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğine dair bulgular

Üniversite öğrencilerinin algılanan duygusal istismar puanları ile psikolojik sağlık puanlarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğine dair yapılan analizlere ilişkin bulgular Tablo 4.4’de yer almaktadır.

Tablo 4.4: Üniversite Öğrencilerinin Algılanan Duygusal İstismar Puanları İle Psikolojik Sağlık Puanlarının Cinsiyet Değişkenine Göre Anlamlı Bir Farklılık Gösterip Göstermediğine Dair Yapılan t-Testi Sonuçları

	Cinsiyet	N	\bar{X}	SS	t	p
Algılanan Duygusal İstismar	Kadın	338	120.54	39.62	-1.119	.263
	Erkek	247	124.32	124.32		
Psikolojik Sağlık	Kadın	338	41.22	6.26	.401	.689
	Erkek	247	41.01	6.44		

Tablo 4.4’de görüldüğü üzere üniversite öğrencilerinin algılanan duygusal istismar puanları cinsiyete göre ($t=-1.119$ $p<0.05$) anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Psikolojik sağlık puanları cinsiyete göre ($t=0.401$ $p<0.05$) anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

Tablo 4.4 incelendiğinde cinsiyete göre Algılanan Duygusal İstismar ile Psikolojik Sağlık puanlarının ortalama ve standart sapma değerleri görülmektedir. Kadınlarda Algılanan Duygusal İstismar puanları (\bar{X} =120.54, SS=39.62), Psikolojik Sağlık puanları (\bar{X} =41.22, SS=6.26), erkeklerde ise

Algılanan Duygusal İstismar puanları (\bar{X} =124.32, SS=41.54), Psikolojik Sağlık puanları (\bar{X} =41.01, SS=6.44) bulunmuştur.

4.6 Algılanan Duygusal İstismar puanları ile Psikolojik Sağlık puanlarının sınıf düzeyi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğine dair bulgular

Üniversite öğrencilerinin algılanan duygusal istismar puanları ile psikolojik sağlık puanlarının sınıf düzeyi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğine dair yapılan analizlere ilişkin bulgular Tablo 4.5’de yer almaktadır.

Tablo 4.5: Üniversite Öğrencilerinin Algılanan Duygusal İstismar Puanları İle Psikolojik Sağlık Puanlarının Sınıf Düzeyi Değişkenine Göre Anlamlı Bir Farklılık Gösterip Göstermediğine Dair Yapılan t-Testi Sonuçları

	Sınıf Düzeyi	N	\bar{X}	SS	T	P
Algılanan Duygusal İstismar	1	303	124.58	42.46	1.516	.130
	4	282	119.51	38.06		
Psikolojik Sağlık	1	303	40.87	6.23	-1.045	.297
	4	282	41.42	6.43		

Tablo 4.5’de görüldüğü üzere üniversite öğrencilerinin algılanan duygusal istismar puanları sınıf düzeyine göre ($t=1.516$ $p<0.05$) anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Psikolojik sağlık puanları sınıf düzeyine göre ($t=-1.045$ $p<0.05$) anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

Tablo 4.5 incelendiğinde sınıf düzeyine göre üniversite öğrencilerinin Algılanan Duygusal İstismar ile Psikolojik Sağlık puanlarının ortalama ve standart sapma değerleri görülmektedir. 1. sınıfların Algılanan Duygusal İstismar puanları (\bar{X} =124.58, SS=42.46), Psikolojik Sağlık puanları (\bar{X} =40.87, SS=6.23), 4.

Sınıfların ise Algılanan Duygusal İstismar puanları (\bar{X} =119.51, SS=38.06), Psikolojik Sağlık puanları (\bar{X} =41.42, SS=6.43) bulgulanmıştır.

4.7 Algılanan Duygusal İstismar puanları ile Psikolojik Sağlık puanlarının bölüm değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğine dair bulgular

Üniversite öğrencilerinin algılanan duygusal istismar puanları ile psikolojik sağlık puanlarının bölüm değişkenine göre farklılık gösterip göstermediğine dair yapılan analizlere ilişkin bulgular Tablo 4.6 ve 4.7’de yer almaktadır.

Tablo 4.6: Üniversite Öğrencilerinin Algılanan Duygusal İstismar Puanları İle Psikolojik Sağlık Puanlarının Bölüme Göre Betimsel İstatistik Değerleri

Bölüm		N	\bar{X}	SS	Min	Maks
Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik	Algılanan Duygusal İstismar	48	125.21	38.36	77	274
	Psikolojik Sağlık	48	39.90	6.24	26	56
Okul Öncesi Öğr.	Algılanan Duygusal İstismar	54	129.98	38.63	63	219
	Psikolojik Sağlık	54	42.54	5.95	28	55
Özel Eğitim Öğr.	Algılanan Duygusal İstismar	49	129.69	45.22	65	232
	Psikolojik Sağlık	49	42	6.65	29	55
İngilizce Öğr.	Algılanan Duygusal İstismar	36	126.25	35.56	82	226
	Psikolojik Sağlık	36	40.06	7.14	24	51
Fizyoterapi ve Rehabilitasyon	Algılanan Duygusal İstismar	38	113.45	34.86	65	196
	Psikolojik Sağlık	38	42.63	6.68	27	53
Beslenme ve Diyetetik	Algılanan Duygusal İstismar	41	112.83	45.49	62	255
	Psikolojik Sağlık	41	40.29	7.64	17	54

Spor Bilimleri	Algılanan	45	120.13	39.66	75	216
	Duygusal İstismar					
	Psikolojik Sağlık	45	41.11	4.60	30	51
Hukuk	Algılanan	129	120.64	37.76	64	230
	Duygusal İstismar					
	Psikolojik Sağlık	129	40.71	6.04	27	54
Mimarlık	Algılanan	68	116.51	39.79	65	225
	Duygusal İstismar					
	Psikolojik Sağlık	68	40.71	6.57	26	54
İç Mimarlık	Algılanan	77	125.90	46.17	66	286
	Duygusal İstismar					
	Psikolojik Sağlık	77	41.70	6.15	30	54

Tablo 4.6 incelendiğinde bölüme göre üniversite öğrencilerinin Algılanan Duygusal İstismar ile Psikolojik Sağlık puanlarının ortalama ve standart sapma değerleri görülmektedir. Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik bölümünde okuyan öğrencilerin Algılanan Duygusal İstismar puanları (\bar{X} =125.21, SS=38.36), Psikolojik Sağlık puanları (\bar{X} =39.90, SS=6.24), Okul Öncesi Öğretmenliğinde okuyan öğrencilerin Algılanan Duygusal İstismar puanları (\bar{X} =129.98, SS=38.63), Psikolojik Sağlık puanları (\bar{X} =42.54, SS=5.95), Özel Eğitim Öğretmenliğinde okuyan öğrencilerin Algılanan Duygusal İstismar puanları (\bar{X} =129.69, SS=45.22), Psikolojik Sağlık puanları (\bar{X} =42, SS=6.65), İngilizce Öğretmenliğinde okuyan öğrencilerin Algılanan Duygusal İstismar puanları (\bar{X} =126.25, SS=40.06), Psikolojik Sağlık puanları (\bar{X} =40.06, SS=7.14), Fizyoterapi ve Rehabilitasyonda okuyan öğrencilerin Algılanan Duygusal İstismar puanları (\bar{X} =113.45, SS=34.86), Psikolojik Sağlık puanları (\bar{X} =42.63, SS=6.68), Beslenme ve Diyetetikte okuyan öğrencilerin Algılanan Duygusal İstismar puanları (\bar{X} =112.83, SS=45.49), Psikolojik Sağlık puanları (\bar{X} =40.29, SS=7.64), Spor Bilimlerinde okuyan öğrencilerin Algılanan

Duygusal İstismar puanları (\bar{X} =120.13, SS =39.66), Psikolojik Sağlık puanları (\bar{X} =41.11, SS =4.60), Hukukta okuyan öğrencilerin Algılanan Duygusal İstismar puanları (\bar{X} =120.64, SS =37.76), Psikolojik Sağlık puanları (\bar{X} =40.71, SS =6.04), Mimarlıkta okuyan öğrencilerin Algılanan Duygusal İstismar puanları (\bar{X} =116.51, SS =39.79), Psikolojik Sağlık puanları (\bar{X} =40.71, SS =6.57), İç mimarlıkta okuyan öğrencilerin Algılanan Duygusal İstismar puanları (\bar{X} =125.90, SS =46.17), Psikolojik Sağlık puanları (\bar{X} =41.70, SS =6.15) bulgulanmıştır.

Tablo 4.7: Algılanan Duygusal İstismar Puanları İle Psikolojik Sağlık Puanlarının Bölüm Değişkenine Göre Anlamlı Bir Farklılık Gösterip Göstermediğine Dair Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	P
Algılanan Duygusal İstismar	Gruplararası	17313.299	9	1923.700	1.179	.306
	Gruplarıçi	938144.486	575	1631.556		
	Toplam	955457.785	584			
Psikolojik Sağlık	Gruplararası	433.710	9	48.190	1.206	.288
	Gruplarıçi	22976.622	575	39.959		
	Toplam	23410.332	584			

Tablo 4.7 incelendiğinde üniversite öğrencilerinin algılanan duygusal istismar puanları bölüme göre ($F_{9,575}=1.179$ $p<0.05$) anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Psikolojik sağlık puanları bölüme göre ($F_{9,575}=1.206$ $p<0.05$) anlamlı bir farklılık göstermemektedir

4.8 Algılanan Duygusal İstismar puanları ile Psikolojik Sağlık puanlarının algılanan anne-baba tutumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğine dair bulgular

Üniversite öğrencilerinin algılanan duygusal istismar puanları ile psikolojik sağlık puanlarının algılanan anne-baba tutumu değişkenine göre farklılık gösterip

göstermediğine dair yapılan analizlere ilişkin bulgular Tablo 4.8, Tablo 4.9 ve Tablo 4.10'da yer almaktadır.

Tablo 4.8: Üniversite Öğrencilerinin Algılanan Duygusal İstismar Puanları İle Psikolojik Sağlık Puanlarının Anne-Baba Tutumuna Göre Betimsel İstatistik Değerleri

Algılanan Anne-Baba Tutumu		N	\bar{X}	SS	Min	Maks
Aşırı Baskıcı (Otoriter)	Algılanan Duygusal İstismar	16	159.06	42.88	92	220
	Psikolojik Sağlık	16	39.63	6.91	31	53
Aşırı Koruyucu	Algılanan Duygusal İstismar	88	134.55	39.60	62	221
	Psikolojik Sağlık	88	39.74	5.88	27	54
Demokratik	Algılanan Duygusal İstismar	313	120.14	40.29	63	286
	Psikolojik Sağlık	313	41.45	6.42	17	56
İzin Verici	Algılanan Duygusal İstismar	168	115.85	38.05	65	246
	Psikolojik Sağlık	168	41.42	6.27	26	54

Tablo 4.8 incelendiğinde üniversite öğrencilerinin algılanan anne baba tutumuna göre Algılanan Duygusal İstismar ile Psikolojik Sağlık puanlarının ortalama ve standart sapma değerleri görülmektedir. Aşırı baskıcı (otoriter) anne-baba tutumuna sahip öğrencilerin Algılanan Duygusal İstismar puanları (\bar{X} =159.06, SS=42.88), Psikolojik Sağlık puanları (\bar{X} =39.63, SS=6.91), aşırı koruyucu anne-baba tutumuna sahip öğrencilerin Algılanan Duygusal İstismar puanları (\bar{X} =134.55, SS=39.60), Psikolojik Sağlık puanları (\bar{X} =39.74, SS=5.88), demokratik anne-baba tutumuna sahip öğrencilerin Algılanan Duygusal İstismar puanları (\bar{X} =120.14, SS=40.29), Psikolojik Sağlık puanları (\bar{X} =41.45, SS=6.42), izin verici anne baba

tutumuna sahip öğrencilerin Algılanan Duygusal İstismar puanları (\bar{X} =115.85, SS=38.05), Psikolojik Sağlık puanları (\bar{X} =41.42, SS=6.27) bulgulanmıştır.

Tablo 4.9: Üniversite Öğrencilerinin Algılanan Duygusal İstismar Puanları İle Psikolojik Sağlık Puanlarının Algılanan Anne-Baba Tutumu Değişkenine Göre Anlamlı Bir Farklılık Gösterip Göstermediğine Dair Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	P
Algılanan Duygusal İstismar	Gruplararası	43263.238	3	14421.079	9.185	.000
	Gruplarıçi	912194.547	581	1570.042		
	Toplam	955457.785	584			
Psikolojik Sağlık	Gruplararası	253.181	3	84.394	2.117	.097
	Gruplarıçi	23157.150	581	39.857		
	Toplam	23410.332	584			

Tablo 4.9 incelendiğinde üniversite öğrencilerinin algılanan duygusal istismar puanlarının algılanan anne baba tutumuna göre ($F_{3,581}=9.185$ $p<0.05$) anlamlı bir farklılık gösterdiği bulunmuştur. Hangi grupların birbirinden farklılık gösterdiğini anlamak amacıyla Post-hoc Scheffe karşılaştırmalar yapılmıştır.

Tablo 4.10: Üniversite Öğrencilerinin Algılanan Anne-Baba Tutumuna Göre Algıladıkları Duygusal İstismar Puanlarının Karşılaştırılmasına İlişkin Post-hoc Scheffe Analiz Sonuçları

Aşırı Baskıcı (Otoriter) Aile Tutumu	Demokratik Aile Tutumu	38.92192*
	İzin Verici Aile Tutumu	43.21726*
Aşırı Koruyucu Aile Tutumu	Demokratik Aile Tutumu	14.40488*
	İzin Verici Aile Tutumu	18.70022*
Demokratik Aile Tutumu	Aşırı Baskıcı (Otoriter) Aile Tutumu	-38.92192*
	Aşırı Koruyucu Aile Tutumu	-14.40488*
İzin Verici Aile Tutumu	Aşırı Baskıcı (Otoriter) Aile Tutumu	-43.21726*
	Aşırı Koruyucu Aile Tutumu	-18.70022*

Yapılan Post-hoc Scheffe karşılaştırmalar sonucunda aralarında anlamlı bir farklılık bulunan tutumlara bakıldığında, aşırı baskıcı anne-baba tutumu ile demokratik ve izin verici, aşırı koruyucu anne-baba tutumu ile demokratik ve izin verici, demokratik anne-baba tutumu ile aşırı baskıcı ve aşırı koruyucu, izin verici anne-baba tutumu ile aşırı baskıcı ve aşırı koruyucu anne-baba tutumları birbirinden anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır. Algılanan duygusal istismar puanlarının aşırı baskıcı tutum ve aşırı koruyucu tutum lehine olduğu bulunmuştur. Psikolojik sağlamlık puanları algılanan anne baba tutumuna göre ($F_{3,581}=2.117$ $p<0.05$) anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

4.9 Algılanan Duygusal İstismar puanları ile Psikolojik Sağlamlık puanlarının istismar geçmişi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğine dair bulgular

Üniversite öğrencilerinin algılanan duygusal istismar puanları ile psikolojik sağlamlık puanlarının istismar geçmişi değişkenine göre farklılık gösterip göstermediğine dair yapılan analizlere ilişkin bulgular Tablo 4.11’de yer almaktadır.

Tablo 4.11: Üniversite Öğrencilerinin Algılanan Duygusal İstismar Puanları İle Psikolojik Sağlamlık Puanlarının İstismar Geçmişi Değişkenine Göre Anlamlı Bir Farklılık Gösterip Göstermediğine Dair Yapılan t-Testi Sonuçları

	İstismar Geçmişi	N	\bar{X}	SS	T	P
Algılanan Duygusal İstismar	Evet	51	134.67	36.81	2.319	0.21
	Hayır	533	120,96	40.64		
Psikolojik Sağlamlık	Evet	51	40.80	6.37	-.377	.706
	Hayır	533	41.15	6.33		

Tablo 4.11’de görüldüğü üzere üniversite öğrencilerinin algılanan duygusal istismar puanlarının istismar geçmişine göre ($t=2.319$ $p<0.05$) anlamlı bir farklılık

gösterdiği bulunmuştur. Bu sonuca göre istismar geçmişi olan öğrencilerin algılanan duygusal istismar düzeyleri istismar geçmişi olmayan öğrencilere oranla daha yüksektir. Psikolojik sağlamlık puanları istismar geçmişine göre ($t=-0.377$ $p<0.05$) anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

Tablo 4.11 incelendiğinde istismar geçmişine göre üniversite öğrencilerinin Algılanan Duygusal İstismar ile Psikolojik Sağlamlık puanlarının ortalama ve standart sapma değerleri görülmektedir. İstismar geçmişi olan öğrencilerin Algılanan Duygusal İstismar puanları ($\bar{X}=134.67$, $SS=36.81$), Psikolojik Sağlamlık puanları ($\bar{X}=40.80$, $SS=6.37$), istismar geçmişi olmayan öğrencilerin Algılanan Duygusal İstismar puanları ($\bar{X}=120.96$, $SS=40.64$), Psikolojik Sağlamlık puanları ($\bar{X}=41.15$, $SS=6.33$) bulgulanmıştır.

Bölüm 5

TARTIŞMA VE YORUM

Bu bölümde, yapılan analizler sonucunda elde edilen bulgular araştırmanın alt problemleri çerçevesinde literatürdeki diğer araştırma bulguları ile karşılaştırılarak tartışılmış ve yorumlanmıştır.

5.1 Üniversite öğrencilerinin algılanan duygusal istismar ortalama puanı nedir ?

Üniversite öğrencilerinin algılanan duygusal istismar puan ortalaması ($\bar{X}=122,14$) bulgulanmıştır. Toka, İnan, Ergin ve Kavcı (2018)'in üniversite öğrencileri ile yaptığı çalışmasında cinsiyete göre puan ortalamasını kadınlarda ($\bar{X}=125,24$), erkeklerde ise ($\bar{X}=129,70$) olarak bulgulanmıştır.

5.2 Üniversite öğrencilerinin psikolojik sağlamlık ortalama puanı nedir ?

Üniversite öğrencilerinin psikolojik sağlamlık puan ortalaması ($\bar{X}=41,14$) bulgulanmıştır. Literatür incelendiğinde Sabancı (2018)'nin ergenler ile yaptığı çalışmasında psikolojik sağlamlık puan ortalamasını ($\bar{X}=46,81$) olarak bulgulanmıştır. Aslan(2018) ise üniversite öğrencileri ile yaptığı çalışmasında puan ortalamasınının ($\bar{X}=19,32$) olarak bulgulanmıştır.

5.3 Üniversite öğrencilerinin algılanan duygusal istismar puanları ile psikolojik sağlamlık puanları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

Üniversite öğrencilerinin algılanan duygusal istismar puanları ile psikolojik sağlamlık puanları arasında anlamlı bir ilişkinin olup olmadığını belirlemek için yapılan korelasyon analizi sonucunda algılanan duygusal istismar ile psikolojik sağlamlık arasında ($r = -.195$, $p < .01$) ters yönde anlamlı bir ilişkinin olduğu bulunmuştur. Başka bir ifadeyle üniversite öğrencilerinin algıladıkları duygusal istismar arttıkça psikolojik sağlamlıkları düşmektedir. Bu konuyla ilgili literatür incelendiğinde, üniversite öğrencilerinde doğrudan duygusal istismar ile psikolojik sağlamlık arasındaki ilişkiyi ele alan çalışmaya rastlanmadığından karşılaştırma ilişkili araştırma sonuçlarıyla yapılmıştır. Bu konuyla ilgili yapılan çalışmaların genellikle ergenler ile ilgili olduğu görülmektedir.

Kanak ve Doğan-Arslan (2018) algılanan duygusal istismar ile psikolojik sağlamlık arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmasında ergenler ile çalışmıştır. Bu çalışmada algılanan duygusal istismar puanları ile psikolojik sağlamlık puanları arasında olumsuz bir ilişkinin olduğu, ergenlerin algıladıkları duygusal istismar puanlarının arttıkça psikolojik sağlamlık puanlarının düştüğü sonucuna varılmıştır. Gökmen ve Balkıs (2016)'ın ergenlerin anne-babadan algıladıkları duygusal istismar ile problem davranışlar arasındaki ilişkide psikolojik sağlamlık ve öz-yeterliğin aracı rolünün incelenmesinin amaçlandığı çalışmasının sonuçlarına göre ergenlerin anne-babadan algıladıkları duygusal istismarın öz-yeterlik, problem davranışları ve psikolojik sağlamlığı doğrudan yordadığını bulgulamıştır. Buna göre duygusal istismara uğrayan bireylerin psikolojik sağlamlık ve öz-yeterlik puanlarının yüksek olduğunda problem davranışları daha az sergiledikleri görülmektedir. Çalışmadan çıkarılan sonuç ise ergenlerin anne-babadan algıladıkları duygusal istismar karşısında özyeterlik ve psikolojik sağlamlıklarının yüksek olması bireyi problem davranışlara yönelmesine karşı korumaktadır (Arslan&Balkıs, 2016). Benzer şekilde Arslan ve

Kabasakal (2014)'ın çalışmasında ise ergenlerin anne-babadan algıladıkları duygusal istismar arttıkça psikolojik sağlamlıklarının düştüğü sonucuna varılmıştır.

Duygusal istismar ile psikolojik sağlamlık konusu ile ilgili rastlanan çalışmalar incelendiğinde sonuç bakımından birbirleriyle benzerlik göstermektedir. Bireylerde algılanan duygusal istismar arttıkça bireyin psikolojik sağlamlık düzeyinin düştüğü görülmektedir. Bu konuyla ilgili yapılan çalışmalar genellikle ergenler ile ilgili olmasına rağmen sonuç bakımından bu çalışmayla tutarlılık göstermektedir. Literatür incelendiğinde rastlanan diğer araştırma bulguları bu araştırmanın sonucunu destekler niteliktedir.

Yaşanılan bu tür olaylar karşısında bireyin olumsuz bir şekilde etkilenmesi ve kendini psikolojik açıdan yıpranmış hissetmesinin normal bir durum olduğu bilinmektedir. Bireylerin duygusal istismara uğraması durumunda yaşanan bu olaylardan psikolojik açıdan kötü bir şekilde etkilenmesiyle psikolojik sağlamlık düzeyinin düşmesi beklenen bir durumdur. Çıkan bu sonucun sebebinin bireylerin duygusal istismar gibi yıkıcı bir olay ile karşı karşıya kalması durumunda neden olduğu bu olumsuzlukların bireyin psikolojik işlevselliğini olumsuz bir şekilde etkileyerek psikolojik sağlamlığının düşmesine neden olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

5.4 Üniversite öğrencilerinin algılanan duygusal istismar puanları ile psikolojik sağlamlık puanları yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir ?

Bu çalışmada algılanan duygusal istismar puanlarının yaşa göre anlamlı bir farklılık göstermediği bulunmuştur. Literatür incelendiğinde Özcan (2009)'ın yetişkin bireylerin algılanan duygusal istismar puanlarının yaşa göre farklılık gösterip göstermediğini incelediği çalışmasında algılanan duygusal istismarın yaşa

göre farklılık göstermediğini bulmuştur. Araştırmadan çıkan sonuç bu araştırmanın sonucuyla benzerlik göstermektedir. Bireylerin belli bir yaşta değil de hayatın her döneminde ve her anında duygusal istismara uğramalarının mümkün olması sonucun bu şekilde çıkmasının sebebi olarak düşünülmektedir.

Bu araştırmanın sonucuna göre üniversite öğrencilerinin psikolojik sağlık puanlarının yaşa göre anlamlı bir farklılık gösterdiği bulunmuştur. Bu konuyla ilgili rastlanan bir çalışmanın sonucuyla bu araştırmanın sonucunun benzerlik gösterdiği görülmektedir. Aydın ve Egemberdiyeva (2018) çalışmasında yaş değişkeninin öğrencilerin psikolojik sağlıklarını anlamlı bir şekilde yordadığı sonucuna varmıştır. Çalışmada yaş değişkeni açısından bakıldığında çıkan sonuçlar benzerlik göstermekte ve elde edilen sonucu destekler niteliktedir. Diğer yandan Aslan (2018) tarafından üniversite öğrencileri üzerinde yapılan bir çalışmada bireylerin yaşları ile psikolojik sağlıkları arasında anlamlı bir farklılaşmanın olmadığı belirlenmiştir.

Araştırmanın sonucunu hem destekleyen hem de desteklemeyen çalışmalara rastlanmıştır. Farklı yaş düzeyindeki bireylerin aynı tarz yaşantıları deneyimlemesi ve psikolojik sağlamlığın ortaya çıkabilmesi için gereken risk durumlarına aynı şekilde maruz kalması mümkün değildir. Risk durumlarına maruz kalsa bile bu durum karşısında bireysel farklılıklardan dolayı psikolojik açıdan aynı sağlamlıkta durabilmesinin mümkün olmaması psikolojik sağlıklarının yaşa göre farklılık göstermesinin sebebi olarak gösterilebilmektedir.

5.5 Üniversite öğrencilerinin algılanan duygusal istismar puanları ile psikolojik sağlık puanları cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir ?

Bu çalışmanın bulgularından üniversite öğrencilerinin algılanan duygusal istismar puanlarının cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermediği bulunmuştur.

Literatür incelendiğinde bu araştırma sonucunu hem destekleyen hem de desteklemeyen çalışmalara rastlanmıştır. Özcan (2009)'ın yetişkin bireylerin algılanan duygusal istismar puanlarını cinsiyete göre incelemesi sonucunda elde ettiği sonuçlar bu çalışmadan farklılık göstermektedir. Çalışmada algılanan duygusal istismar puanlarının cinsiyete göre farklılık gösterdiği, erkek bireylerin kadın bireylere oranla daha fazla duygusal istismar algıladıkları sonucu bulgulanmıştır. Bu konuyla ilgili rastlanan bir diğer çalışma ise İşmen ve Aydın (1996)'ın kız ve erkeklerin algıladıkları duygusal istismarda fark olup olmadığını incelediği çalışmasıdır. Çalışmadan çıkan sonuca göre algıladıkları duygusal istismarda kızlar ile erkekler arasında anlamlı bir farklılık olmadığı bulunmuştur.

Ebeveynlerin duygusal istismar hakkında yeterli bilgiye sahip olamayabilecekleri ve isteyerek veya istemeyerek cinsiyet farkı gözetmeksizin çocuklarını duygusal açıdan istismar edebilecekleri düşünülmektedir. Duygusal istismarın diğer istismar çeşitleri kadar belirgin olmaması, duygusal istismarın neden olduğu örseleyici etkilerin farkedilmesine engel olmaktadır. Genellikle çoğu aile yapısında bu tarz davranışların benimsendiği görüldüğü için ebeveynlerin çocuklarına karşı isteyerek veya istemeyerek bu şekilde davranabilmeleri sonucun bu şekilde çıkmasını açıklayabileceği düşünülmektedir.

Bu çalışmanın bulgularından üniversite öğrencilerinin psikolojik sağlık puanlarının cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermediği bulunmuştur. Literatürde rastlanan ilgili araştırmalara bakıldığında cinsiyetin psikolojik sağlık üzerindeki etkisine yönelik bulguların çelişkili olduğu görülmektedir. Cinsiyetin psikolojik sağlık üzerinde anlamlı bir farklılığa neden olduğunu belirten çalışmalar olduğu gibi cinsiyetin psikolojik sağlık üzerinde etkili olmadığını belirten çalışmalar da bulunmaktadır.

Hoşoğlu, Fırıncı-Kodaz, Yılmaz-Bingöl ve Vural-Batık (2018)'ın öğretmen adaylarının psikolojik sağamlık puanlarının cinsiyete göre farklılık gösterip göstermediğini incelediği çalışmasında anlamlı şekilde farklılık gösterdiğini, erkeklerin kadınlara oranla psikolojik sağamlıklarının daha yüksek olduğunu bulgulamıştır. Aydın (2018) tarafından yapılan bir çalışmada ise farklı şekilde sonuçlara ulaşılmıştır. Çocuklukta yaşanılan travmanın psikolojik sağamlık ve depresyon üzerindeki etkisini incelediği çalışmasında cinsiyet değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığına bakıldığında farklılaşmadığı sonucuna varmıştır.

Bu çalışmada psikolojik sağamlık puanlarının cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermemesinin bireysel farklılıklardan kaynaklanacağı dűřünölmektedir. Her bireyin aynı gelişim düzeyinde olmaması karşılaştığı olumsuzluklar karşısında da aynı bařa çıkma becerilerini sergilemedikleri bilinmektedir.

5.6 Üniversite öğrencilerinin algılanan duygusal istismar puanları ile psikolojik sağamlık puanları sınıf düzeyi değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir ?

Bu çalışmanın bulgularından üniversite öğrencilerinin algılanan duygusal istismar puanlarının sınıf düzeyine göre anlamlı bir farklılık göstermediği bulunmuştur. Literatür incelendiğinde algılanan duygusal istismar puanlarının sınıf düzeyine göre farklılık gösterip göstermediğine dair herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır.

Algılanan duygusal istismar puanlarının sınıf düzeyine göre anlamlı bir farklılık göstermemesinin sebebi, bireyin gelişiminin her düzeyinde duygusal istismara uğrama riskinin olduğundan kaynaklandığı dűřünölmektedir. Sınıf düzeyi farketmeksizin birey çevresindeki herhangi birinden her an duygusal istismar

davranışlarına maruz kalabilmektedir. Bu tür davranışların yaygınlaşması ve herkes tarafından benimsenmesinden kaynaklanmaktadır.

Bu araştırmanın bulgularından üniversite öğrencilerinin psikolojik sağlık puanlarının sınıf düzeyine göre anlamlı bir farklılık göstermediği bulunmuştur. Literatüre bakıldığında, Ergün (2016)'ün ergenlerin psikolojik sağlık puanlarının sınıf düzeyine göre farklılık gösterdiğini bulguladığı bir çalışmaya rastlanmıştır. 9. sınıftaki ergenlerin psikolojik sağlık düzeylerinin 10, 11 ve 12. sınıflardaki ergenlerden anlamlı düzeyde yüksek olduğu sonucuna varılmıştır. Literatürde rastlanan çalışma sonucu ile bu araştırmanın sonucu farklılık göstermektedir.

5.7 Üniversite öğrencilerinin algılanan duygusal istismar puanları ile psikolojik sağlık puanları bölüm değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir ?

Araştırmanın bulgularından üniversite öğrencilerinin algılanan duygusal istismar puanları ile psikolojik sağlık puanlarının bölüme göre anlamlı bir farklılık göstermediği bulunmuştur. Literatür incelendiğinde algılanan duygusal istismar puanları ile psikolojik sağlık puanlarının bölüme göre farklılık gösterip göstermediğine dair herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır.

5.8 Üniversite öğrencilerinin algılanan duygusal istismar puanları ile psikolojik sağlık puanları algılanan anne-baba tutumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir ?

Bu araştırmanın bulgularından üniversite öğrencilerinin algılanan duygusal istismar puanlarının algılanan anne-baba tutumuna göre anlamlı bir farklılık gösterdiği bulunmuştur. Literatür incelendiğinde bu konuyla ilgili herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır.

Bireyin aile içindeki duygusal istismar algısı bozuk aile fonksiyonunun bir sonucu olarak ortaya çıktığı düşünülmektedir. Anne ve babanın sergilediği gerek olumlu gerekse olumsuz tutumlar bireylerin bunu duygusal istismar olarak algılamasına neden olabilmektedir. Ebeveynin çocuklarına yönelik sergiledikleri tutum ve davranışların, bireyin duygusal istismara neden olabilecek davranışlar olarak tanımlamasında önemli bir rolü bulunmaktadır. Algılana anne-baba tutumuna göre duygusal istismar algısının farklılık göstermesinin bunun bir göstergesi olduğu düşünülmektedir.

Üniversite öğrencilerinin psikolojik sağlık puanlarının algılanan anne-baba tutumuna göre anlamlı bir farklılık göstermediği bulunmuştur. Literatürde, bu araştırmanın sonucunu destekleyen bir çalışmaya rastlanmıştır. Hoşoğlu, Fırıncı-Kodaz, Yılmaz-Bingöl ve Vural-Batık (2018) yaptığı çalışmada öğretmen adaylarının psikolojik sağlıklarının algılanan anne-baba tutumuna göre farklılık gösterip göstermediğini incelemiştir. Ortaya çıkan sonuçlar algılanan anne-baba tutumuna göre psikolojik sağlık puanlarında anlamlı bir farklılığın olmadığını göstermektedir. Bu araştırmadan elde edilen sonucun bu konuyla ilgili literatürde rastlanan çalışma sonucu ile benzerlik gösterdiği anlaşılmaktadır. Sonuçlar bakımından bu çalışmayı destekler niteliktedir.

5.9 Üniversite öğrencilerinin algılanan duygusal istismar puanları ile psikolojik sağlık puanları istismar geçmişi değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir ?

Bu araştırmanın bulgularından üniversite öğrencilerinin algılanan duygusal istismar puanlarının istismar geçmişine göre anlamlı bir farklılık gösterdiği bulunmuştur. Bununla ilgili literatürde herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır.

Yaşanan herhangi bir istismar durumunun bireylerin duygusal istismar algısına etki ettiği söylenebilir. Algılanan duygusal istismar puanları, istismar geçmişi olan öğrencilerin istismar geçmişi olmayan öğrencilere oranla daha yüksek olmasının sebebinin, bireyin daha önce yaşadığı herhangi bir istismarın şimdiki yaşantısında hatalı istismar algısı geliştirmesine neden olması ve istismar olmayan herhangi bir yaşantıyı bile istismar olarak algılayabilmesi ihtimalinin olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Bu araştırmanın bulgularından üniversite öğrencilerinin psikolojik sağlamlık puanlarının istismar geçmişine göre anlamlı bir farklılık göstermediği görülmektedir. Bunu destekler nitelikte olan Kaya ve Çeçen-Eroğul (2015)'in ergenler üzerine yaptığı çalışmasında çocukluk döneminde yaşanan kötü muamele yaşantıları ile psikolojik sağlamlık arasındaki ilişkiyi ortaya koymayı hedeflemiştir. Elde edilen bulgular sonucunda çocuklukta yaşanan travmaların artması durumunda psikolojik sağlamlıklarında düşüş olduğu bulunmuştur. Çocukluk döneminde yaşanan istismar ile psikolojik sağlamlık arasında bir ilişkinin olması, istismarın birey üzerinde uzun süreli etkilerinin olacağına bir göstergesidir. Çalışılan hedef kitle açısından farklılık gösterse de sonuç bakımından bu çalışmayla tutarlılık göstermektedir.

Yaşanan istismarın birey üzerinde uzun süreli etkilere neden olduğu ve psikolojik sağlamlığı olumsuz yönde etkilediği bilinmektedir. Öğrencilerin psikolojik sağlamlık puanlarının istismar geçmişine göre farklılık göstermemesinin sebebinin daha önce herhangi bir istismar yaşadıklarından dolayı bundan çekinip ortaya çıkmasını istemedikleri için öğrencilerin bu gerçeği saklamış olabileğinden kaynaklandığı düşünülmektedir.

Bölüm 6

SONUÇ VE ÖNERİLER

6.1 Sonuç

Bu bölümde araştırmadan elde edilen sonuçlara ve bundan sonra yapılacak çalışmalar için önerilere yer verilmiştir.

1. Üniversite öğrencilerinin algılanan duygusal istismar ortalama puanı ($\bar{X}=122,14$) bulunmuştur.
2. Üniversite öğrencilerinin psikolojik sağlamlık ortalama puanı ($\bar{X}=41,14$) bulunmuştur.
3. Üniversite öğrencilerinin algılanan duygusal istismar puanları ile psikolojik sağlamlık puanları arasında ters yönde anlamlı bir ilişkinin olduğu bulunmuştur. Üniversite öğrencilerinin algıladıkları duygusal istismar attıkça psikolojik sağlamlıkları düşmektedir.
4. Üniversite öğrencilerinin algılanan duygusal istismar puanları yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermezken, psikolojik sağlamlık puanlarının yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterdiği bulunmuştur. 25 ve üzeri yaş aralığındaki öğrencilerin psikolojik sağlamlık puanları 18-24 yaş aralığındaki öğrencilere oranla daha yüksektir.
5. Üniversite öğrencilerinin algılanan duygusal istismar puanları ile psikolojik sağlamlık puanlarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermediği bulunmuştur.

6. Üniversite öğrencilerinin algılanan duygusal istismar puanları ile psikolojik sağlamlık puanlarının sınıf düzeyi değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermediği bulunmuştur.

7. Üniversite öğrencilerinin algılanan duygusal istismar puanları ile psikolojik sağlamlık puanlarının bölüm değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermediği bulunmuştur.

8. Üniversite öğrencilerinin algılanan duygusal istismar puanları algılanan anne-baba tutumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterirken, psikolojik sağlamlık puanlarının algılanan anne-baba tutumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermediği bulunmuştur. Aralarında anlamlı bir farklılık bulunan anne-baba tutumlarına bakıldığında, aşırı baskıcı anne-baba tutumu ile demokratik ve izin verici, aşırı koruyucu anne-baba tutumu ile demokratik ve izin verici, demokratik anne-baba tutumu ile aşırı baskıcı ve aşırı koruyucu, izin verici anne-baba tutumu ile aşırı baskıcı ve aşırı koruyucu anne-baba tutumları birbirinden anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır. Algılanan duygusal istismar puanlarının aşırı baskıcı tutum ve aşırı koruyucu tutum lehine olduğu sonucuna varılmıştır.

9. Üniversite öğrencilerinin algılanan duygusal istismar puanları istismar geçmişi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterirken, psikolojik sağlamlık puanlarının istismar geçmişi değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermediği bulunmuştur. İstismar geçmişi olan öğrencilerin algılanan duygusal istismar puanları istismar geçmişi olmayan öğrencilere oranla daha yüksektir.

6.2 Öneriler

6.2.1 Araştırmacılara Yönelik Öneriler

1. Bu araştırma sadece tek bir üniversitenin öğrencileri ile sınırlandırılmıştır. Genelleme yapılabilmesi açısından farklı üniversitelerin öğrencileri ile çalışmalar yapılarak daha geniş bir kitleye ulaşmak hedeflenebilir.

2. Literatür incelendiğinde duygusal istismar ile ilgili yeterli sayıda araştırmanın olmaması bu konu üzerinde çalışmayı daha da önemli kılmaktadır. Bireye psikolojik açıdan zarar veren ciddi problemlerden biri olan duygusal istismar ile ilgili olarak algılanan duygusal istismar düzeyleri belirlenerek bu durumun öğrencilerin hayatını ne düzeyde etkilediği araştırılabilir. Daha fazla çalışmanın yapılmasının duygusal istismara yönelik farkındalığın kazanılmasına ve başedilebilmesine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

3. Risk altında olan öğrenciler tespit edilerek psikolojik sağlık ile ilişkili olabileceği düşünülen psikolojik destek değişkeni ile birlikte ele alınabilir. Bireylerin olumsuz etkilendiği durumlar karşısında psikolojik desteğin önemli olduğu düşünüldüğünde yapılacak çalışmalarda bu değişkenin dahil edilmesi önleyici çalışmalara fikir sağlayabilmesi açısından önemli olacağı düşünülmektedir.

6.2.2 Uygulayıcılara Yönelik Öneriler

1. Algılanan duygusal istismarın bireyin psikolojik sağlamlığını olumsuz bir şekilde etkilemesi ve etkilerinin uzun süre devam edebilmesi açısından üniversitede bu konu üzerine seminerler verilerek öğrencilerin farkındalığı artırılabilir.

2. Algılanan duygusal istismar ile psikolojik sağlamlık arasındaki ilişkiye dayanarak, okullarda öğrencilerin algılanan duygusal istismar düzeylerini düşürmeye ve psikolojik sağlamlık düzeylerini artırmaya yönelik müdahale ve önleyici hizmetler geliştirilebilir.

3. Üniversitede duygusal istismara uğramış risk altında olan bireyler tespit edilerek psikolojik destek sağlanabilir. Bu bireyler ile bireysel ve grupla psikolojik danışma

yapılabilir. Yalnız olmadıklarını görüp kendilerinde toparlanma gücü bulmaları açısından grupta psikolojik danışmanın önemli olacağı düşünülmektedir.

4. Psikolojik danışma uygulamalarında bireylerin istismar algısı üzerinde durularak yaşam becerilerinin öğretilmesinin yaşadıkları olumsuzluklar karşısında öğrencilere katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

5. Bireylerin psikolojik sağlamlığına ilişkin risk faktörleri hakkında çeşitli çalışmalar yapılabilir. Bireye zarar verici çevresel risk faktörleri ortadan kaldırmak için ailelere yönelik seminerler verilerek bilinçlendirme amaçlanabilir.

KAYNAKLAR

- Akçakanat, T. & Uzunbacak, H. H. (2018). *Akademisyenlerin Psikolojik Sağlamlık Ve Mutluluklarının Belirleyicileri Olarak Sosyal Ve Örgütsel Destek, İşletme Araştırmaları Dergisi*, 10(3), 173-193
- Arıcioğlu, A. (2003). *Sekizinci Sınıf Öğrencilerinin Algıladıkları Duygusal İstismarın Yordanması*. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara
- Armağan, E. (2007). *Çocuk İhmali ve İstismarı: Psikoz Tablosu Sergileyen Bir İstismar Olgusu*, Yeni Symposium Dergisi, 45(4), 115-126
- Arslan, G. & Balkıs, M. (2016). *Ergenlerde Duygusal İstismar, Problem Davranışlar, Öz Yeterlik Ve Psikolojik Sağlamlık Arasındaki İlişki*, Sakarya University Journal of Education, 6(1), 8-22
- Arslan, G. & Kabasakal, Z. (2014). *Ergenler İçin Algılanan Duygusal/Psikolojik İstismar Ölçeği Kısa Formu-1ı : Geçerlilik Ve Güvenirlilik Çalışması*, Eğitimde Kuram ve Uygulama, 10(2), 491-510
- Arslan, R. (2016). *Çocukluk Dönemi Duygusal İstismarı İle Depresyon Arasındaki İlişkide Erken Dönem Uyumsuz Şemaların Aracı Rolüne İlişkin Bir Gözden Geçirme(Derleme)*, Klinik Psikiyatri, 19, 202-210

- Aydın, E. (2018). *Çocukluk Çağı Travmatik Yaşantılarının Psikolojik Sağlık Ve Depresyon Belirtileri Üzerine Etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, İstanbul
- Aydın, M. & Egemberdiyeva, A. (2018). *Üniversite Öğrencilerinin Psikolojik Sağlık Düzeylerinin İncelenmesi*, Türkiye Eğitim Dergisi, 3(1), 37-53
- Basım, H. N. & Çetin, F. (2011). *Yetişkinler İçin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği'nin Güvenilirlik ve Geçerlilik Çalışması*, Türk Psikiyatri Dergisi, 22(2), 104-114
- Bostan, B. C. (2018). *Ergenlerde Algılanan Psikolojik İstismar Ve Öznel İyi Oluş İlişkisinde, Psikolojik Sağlık Ve Sosyal Bağlılığın Rolü*. Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi, Denizli
- Connor, K. M. & Davidson, J. R. T. (2003). *Development Of A New Resilience Scale: The Connor-Davidson Resilience Scale(CD-Risc)*. Depression and Anxiety, 18, 76-82
- Çataloğlu, B. (2011). *Madde Kullanan ve Kullanmayan Ergenlerin Psikolojik Sağlık ve Aile İşlevleri Açısından Karşılaştırılması*. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir
- Çeçen-Eroğul, A. R. & Türk, S. B. (2013). *Ergenlerde Çocukluk Örselenme Yaşantıları Ve Öfke İfade Tarzları İle Benlik Saygısı Ve Yaşam Doyumu Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi*, International Journal of Human Sciences, 10(1), 1421-1439

- Demiröz, F. (1996). *Evli Kadınlara Yönelik İstismar ve Kadınların Sığınma Evleri Hakkındaki Düşünceleri*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara
- Dinleyici, M. & Şahin-Dağlı, F. (2016). *Duygusal İhmal, İstismar Ve Çocuk Hekiminin Rolü*, Osmangazi Tıp Dergisi, 38 (2), 18-27
- Doğan, T. (2015). *Kısa Psikolojik Sağlık Ölçeği'nin Türkçe Uyarlaması: Geçerlik Ve Güvenirlik Çalışması*, The Journal of Happiness & Well-Being, 3(1), 93-102
- Erarslan-Çapan, B. & Arıcıoğlu, A. (2014). *Psikolojik Sağlamlığın Yordayıcısı Olarak Affedicilik*, e -Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi, 5(4), 70-82
- Erarslan, Ö. (2014). *Üniversite Öğrencilerinde Psikolojik Sağlamlık İle Depresif Belirtiler Ve Yaşam Memnuniyeti Arasındaki İlişkide Benlik Saygısı, Pozitif Dünya Görüşü Ve Umudun Aracı Rolünün İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara
- Ergün, O. (2016). *Ergenlerde Duygusal Zeka Özellikleri İle Psikolojik Sağlamlık Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Arel Üniversitesi, İstanbul
- Ersanlı, K., Yılmaz, M. & Özcan, K. (2013). *Algılanan Duygusal İstismar Ölçeği (Adiö): Geçerlik Ve Güvenirlik Çalışması*, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 32(1), 147-164

- Fırat, S. (2007). *İstismara Ve İhmale Uğramış çocukların Tedavi Ve Rehabilitasyonu: Bir Yataklı Merkez Modeli*. Doktora Tezi, Çukurova Üniversitesi, Adana
- Gizir, C. A. & Aydın, G. (2006). *Psikolojik Sağlık ve Ergenlik Gelişimi Ölçeğinin Uyarlanması*. Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi, 3(26), 87-96
- Gizir, C. A. (2007). *Psikolojik Sağlık, Risk Faktörleri ve Koruyucu Faktörler Üzerinde Bir Derleme Çalışması*. Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi, 3(28), 113-128
- Göde, O., Savi, F & Savi, S. (1998). *Eğitimin Bütünlüğü İçinde Sporun Duyusal İstismara Uğrayan Ergenlerin Benlik Kavramlarına Etkisi*, II. Ulusal Sınıf Öğretmenliği Sempozyumu, Pamukkale Üniversitesi, Denizli
- Göktepe, K. (2014). *Çocukluk Çağı Travma Sonrası Duyusal Stres Ölçeğinin Uyarlama, Geçerlik Ve Güvenirlik Çalışması*. Yüksek Lisans Tezi, Üsküdar Üniversitesi, İstanbul
- Güloğlu, B. & Kararımak, Ö. (2010). *Üniversite Öğrencilerinde Yalnızlığın Yordayıcısı Olarak Benlik Saygısı ve Psikolojik Sağlık*, Ege EğitimDergisi, 2 (11), 73–881

- Gündaş, A. & Koçak, R. (2015). *Lise Öğrencilerinde Psikolojik Sağlamlığın Yordayıcısı Olarak Benlik Kurgusu*, Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 8(41), 795-802
- Gündüz, B. & Gökçakan, Z. (2004). *Fiziksel İstismar Açısından Üniversite Öğrencilerinin Problem Çözme Becerilerinin İncelenmesi*, Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 13, 29-40
- Hoşoğlu, R., Fırıncı-Kodaz, A., Yılmaz-Bingöl, T. & Vural-Batık, M. (2018). *Öğretmen Adaylarında Psikolojik Sağlamlık*, Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi, 8(14), 217-239
- İşmen, A. E. & Aydın, B. (1996). *Duygusal İstismarın Liseli Ergenlerin Kendini Kabul Seviyelerine Etkisi*, M. Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi, 8, 127-134
- Kabasakal, Z. & Erdem, Ş. (2015). *Üniversite Öğrencilerinde Çocukluk Dönemi İstismar Yaşantıları Ve Psikolojik İyi Olma*, Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi, 1(2), 14-23
- Kara, B., Biçer, Ü. & Gökalp, A. S. (2004). *Çocuk İstismarı, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi*, 47, 140-151
- Kararımk, Ö. (2006). *Psikolojik Sağlamlık, Risk Faktörleri ve Koruyucu Faktörler*. Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi, 3(26), 129-142

- Kararırmak, Ö. & Siviş-Çetinkaya, R. (2011). *Benlik Saygısının Ve Denetim Odağının Psikolojik Sağlık Üzerine Etkisi: Duyguların Aracı Rolü*, Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi, 4(35), 30-43
- Kaya, F., Peker, A. & Gündüz, B. (2016). *Ortaokul Öğrencilerinin Psikolojik Sağlamlığının Eğitim Stresi Açısından İncelenmesi*, Journal of Bayburt Education Faculty, 11(2), 586-599
- Kaya, İ. & Çeçen-Eroğul, A. R. (2013). *Ergenlerde Çocukluk Dönemi İstismar Yaşantılarının Yordayıcısı Olarak Aile İşlevlerinin Rolü*, Education and Science, 38(168), 386-397
- Kaya, İ. & Çeçen-Eroğul, A. R. (2015). *Ergenlerde Psikolojik Sağlık Ve Çocukluk Dönemi İstismar/ İhmal Yaşantıları Arasındaki İlişkiler*,
- Kılıç, N., Mammadov, M., Koçhan, K. & Aypay, A. (2018). *Üniversite Öğrencilerinde Genel Öz Yeterlik İnancı Ve Beden İmajının Psikolojik Sağlık Düzeyini Yordama Gücü*, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi,
- Koçmarlar, H. & Akbağ, H. (2018). *Ergenlerin Anne Baba Ve Öğretmenlerinden Algıladıkları Duygusal İstismarın Öz-Yeterlikleri Üzerindeki Yordayıcı Etkisi Üzerine Bir İnceleme*, Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi, 8(15), 1323-1360

- Oktan, V. (2012). *Psikolojik Sağlamliğın Gelişiminde Bir Moderator Olarak Umut*, International Journal of Human Sciences [Online]. (9)2, 1691-1701
- Öngün, E. & Ünsal, G. (2018). *Üniversite Yaşamında Yakın İlişkiler Ve İstismar*, Derleme, Marmara Üniversitesi, İstanbul
- Öz, F. & Bahadır-Yılmaz, E. (2009). *Ruh Sağlığının Korunmasında Önemli Bir Kavram: Psikolojik Sağlamlık(Derleme)*, Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Dergisi, 82-89
- Özcan, K. (2009). *Yetişkin Bireylerin Algılanan Duygusal İstismar Düzeyleri*. Yüksek Lisans Tezi, Ondokuzmayıs Üniversitesi, Samsun
- Öztürk, S. (2007). *Çocuklarda Duygusal İstismar*. Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi, Elazığ
- Pekdoğan, S. & Bozgün, K. (2018). *Öğretmenlerin Çocuk İhmali Ve İstismarı Hakkındaki Görüşlerinin İncelenmesi*, MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi, 7(2), 433-443
- Sabancı, Y. (2018). *Ergenlerde Siber Zorbalık Ve Siber Mağduriyetin Yordayıcıları Olarak Akılcı Olmayan İnançlar Psikolojik Sağlamlık Ve Psikolojik İhtiyaçlar*. Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep Üniversitesi, Gaziantep

- Siyez, D. M. (2003). *Duygusal İstismara Maruz Kalan ve Kalmayan Ergenlerin Benlik Algıları ile Depresyon ve Kaygı Düzeylerinin Karşılaştırılması*. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir
- Şahin-Baltacı, H. & Karataş, Z. (2013). *Validity And Reliability Of The Resilience Scale For Early Adolescents*, *Procedia-Social and Behavioral Sciences* 131, 458-464
- Şenkal, İ. (2013). *Üniversite Öğrencilerinde Çocukluk Çağı travmaları ve Bağlanma Biçiminin Depresyon ve Kaygı Belirtileri İle İlişkisinde Aleksitiminin Aracı Rolünün İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara
- Şimşek, S. (2010). *Ergenlerde Davranış Problemlerinin Anne-Babadan Ve Öğretmenlerden Algılanan Duygusal İstismar Açısından İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, Adana
- Şimşek, S. & Cenkseven-Önder, F. (2011). *Ergenlerde Davranış Problemlerinin, Anne-Babadan Ve Öğretmenlerden Algılanan Duygusal İstismar Açısından İncelenmesi*, *İlköğretim Online*, 10(3), 1124-1137
- Taş, A. (2017). *Hacettepe Üniversitesi Öğrencilerinin Çocuk İhmal Ve İstismarı Hakkındaki Bilgi Düzeylerinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara

- Toka, F. N., İnan, M. B., Ergin, M. & Kavcı, S. (2018). *Üniversite Öğrencilerinde Algılanan Duygusal İstismar İle Şiddet Eğilimi Arasındaki İlişki*. Uygulamalı Araştırma Raporu, Cumhuriyet Üniversitesi, Sivas
- Topal, E. (2016). *Çocukluk Çağı Travmaları İle Ruh Sağlığı İlişkisinde Ontolojik İyi-Oluş Düzeyinin Aracılık Etkisinin Yapısal Eşitlik Modellemesi İle Test Edilmesi*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Arel Üniversitesi, İstanbul
- Tosuntaş-Karakuş, F. (2006). *Ergenlerde Algılanan Duygusal İstismar İle Sosyal Beceri Arasındaki İlişki*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul
- Turgut, Ö. & Erarslan-Çapan, B. (2017). *Ergen Psikolojik Sağlamlık Düzeyinin Yordayıcıları: Algılanan Sosyal Destek Ve Okul Bağlılığı*, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 44, 162-183
- Ünal, G. (2005). *Aile İçi Şiddet*, Aile ve Toplum Dergisi, 2(8), 85-93
- Yaşar, F. S. (2009). *Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Sporcu Öğrenciler Üzerindeki Duygusal İstismar Davranışlarının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Mersin Üniversitesi, Mersin

EKLER

Ek 1: Kişisel Bilgi Formu

Değerli Katılımcı,

Bu çalışma, üniversite öğrencilerinin algılanan duygusal istismar ile psikolojik sağlamlık arasındaki ilişkinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi amacıyla hazırlanan bir yüksek lisans tezidir. Bu kısımda kişisel bilgilerinize dair sorular yer almaktadır. Aşağıdaki sorulara içten ve samimi bir şekilde cevap vermeniz araştırma sonuçlarını daha değerli ve geçerli kılacaktır. Vereceğiniz bilgiler bilimsel bir çalışma için kullanılacak ve gizliliğiniz korunacaktır.

Katkılarınızdan dolayı teşekkür ederim.

Melis Özkebabçı

Doğu Akdeniz Üniversitesi

Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Programı Yüksek Lisans Öğrencisi

Yaş:

18-24

25 ve

üzeri

Cinsiyet:

Kadın

Erkek

Sınıf Düzeyi:

1.

4.

Fakülte ve Bölüm:

Eğitim Fakültesi

Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik ()

Okul Öncesi Öğretmenliği ()

Özel Eğitim Öğretmenliği ()

İngilizce Öğretmenliği ()

Sağlık Bilimleri Fakültesi

Fizyoterapi ve Rehabilitasyon ()

Beslenme ve Diyetetik ()

Spor Bilimleri ()

Hukuk Fakültesi ()

Mimarlık Fakültesi ()

Mimarlık ()

İç Mimarlık ()

Algıladığınız Anne Baba Tutumu:

Aşırı Baskıcı (Otoriter) Aile Tutumu ()

Aşırı Koruyucu Aile Tutumu ()

Demokratik Aile Tutumu ()

İzin Verici Aile Tutumu ()

İstismar Geçmişi:

Daha önce bir istismar yaşadınız mı?

Evet ()

Hayır ()

Eğer cevabınız evet ise psikolojik destek aldınız mı ?

Evet ()

Hayır ()

Ek 2: Yetişkinler İçin Algılanan Duygusal İstismar Ölçeği

Açıklama: Bu ölçek, yetişkin bireylerin algıladıkları duygusal istismar düzeylerini belirlemek amacıyla hazırlanmıştır. Ölçek sonuçları, bu konudaki tutumları belirlemek için kullanılacaktır. Bu ölçekte 61 adet ifade bulunmaktadır. Her bir ifadeyi okuduktan sonra, buna ne derece katıldığınızı ya da katılmadığınızı liste üzerinde ayrılan yere işaretleyiniz. İşaretsiz madde bırakmayınız. Katkılarınız için teşekkür ederim.

İFADELER	Tamamen katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
1.Başarısız olduğumda benimle alay ederler.	()	()	()	()	()
2.Fiziksel görünümümle (kilolu olma, boy kısalığı vb.) ilgili sürekli şaka yaparlar.	()	()	()	()	()
3.Genellikle yanırlarım yüzüme vurulur	()	()	()	()	()
4.Fizyolojik rahatsızlıklarım (kekemelik, şaşılık, gözlük kullanma vb.) alay edilir.	()	()	()	()	()
5.Başkalarının yanında bana bağırlır.	()	()	()	()	()
6.Bana hep sen karışma derler.	()	()	()	()	()
7.Arkadaşlarım beni küçümserler.	()	()	()	()	()
8.Genellikle bana adil davranılır.	()	()	()	()	()
9. Yapabileceğimin üzerinde bir başarı bekleniyor.	()	()	()	()	()
10.Konuşurken sürekli sözüm kesilir.	()	()	()	()	()
11.Genellikle olumsuz eleştiriler alırım.	()	()	()	()	()
12.Beni sürekli başkaları ile kıyaslarlar.	()	()	()	()	()
13.İnsanlar beni dış görünümümle ilgili hep yargılar.	()	()	()	()	()
14.Yanlış bir şey yaptığımda ya da söylediğimde bana gülerler.	()	()	()	()	()
15.Bir şeyler anlatmak istediğimde arkadaşlarım beni önemsemezler.	()	()	()	()	()
16.Yaptığım her davranış birileri tarafından eleştirilir.	()	()	()	()	()
17.Bana çoğu kimse değer vermez.	()	()	()	()	()
18.Bazen benimle ilgili çok kırıncı şakalar yapılır.	()	()	()	()	()

19.Genellikle çevremdeki insanlar, üzerimde baskı kurarlar.	()	()	()	()	()
20.Zaman zaman cinsiyet ayırımı ile karşılaşıyorum.	()	()	()	()	()
21.Sürekli olarak herhangi bir konuda başkalarının yanında ikaz edilmem.	()	()	()	()	()
22.Genellikle yapabileceğim şeyler için “O yapamaz ” derler.	()	()	()	()	()
23.Argo sözcükler içeren şakalara maruz kalırım.	()	()	()	()	()
24.Arkadaşlarım bana takma isimle hitap ederler.	()	()	()	()	()
25.Genellikle arkadaşlarım bana alaycı bakarlar.	()	()	()	()	()
26.Yapabileceğim işlerle ilgili zaman zaman engelleniyorum.	()	()	()	()	()
27.Almış olduğum eğitim ile ilgili eleştiriliyorum.	()	()	()	()	()
28. İnsanlar benim de hata yapabileceğimi kabul etmiyorlar.	()	()	()	()	()
29.Genellikle yeteneklerim göz ardı edilir.	()	()	()	()	()
30.Yanlış davranışları nedeniyle kimse benden özür dilemez.	()	()	()	()	()
31.Genellikle duygularımı dikkate almazlar.	()	()	()	()	()
32.İyi yaptığım işlerin bile hep olumsuz yanları görünür.	()	()	()	()	()
33.Genellikle benim adıma hep başkaları karar verir.	()	()	()	()	()
34.Çevremdeki insanlar genellikle bana verdikleri sözleri tutmazlar.	()	()	()	()	()
35.Genellikle arkadaşlarım beni ciddiye almazlar.	()	()	()	()	()
36.Çoğunlukla düşünce ve davranışlarıma saygı gösterilmez.	()	()	()	()	()
37.Herhangi bir konuda başkalarının yanında sürekli uyarılıyorum.	()	()	()	()	()
38. Ailem benimle sürekli azarlar gibi konuşur.	()	()	()	()	()
39. Çoğu zaman bana adil davranılmıyor.	()	()	()	()	()
40.Genellikle arkadaşlarım beni dışlar.	()	()	()	()	()
41.Çoğunlukla sen yapamazsın diye engelleniyorum.	()	()	()	()	()
42.Yakınlarım çoğu zaman haklarıma saygı göstermezler.	()	()	()	()	()
43. İnsanlar genellikle iyi niyetimi suistimal ederler.	()	()	()	()	()
44. Arkadaşlarım beni küçümserler.	()	()	()	()	()
45. Kimse beni anlamaya çalışmıyor	()	()	()	()	()
46. Ailem beni beceriksiz bulur.	()	()	()	()	()
47. Genellikle özgürlüğüm kısıtlanır.	()	()	()	()	()

48. Genellikle yeteneklerimin üzerinde beklentilerle karşılaşıyorum.	()	()	()	()	()
49. Yakınlarım davranışlarıma çok müdahale ederler.	()	()	()	()	()
50. Konuşma şeklimden (şive, telaffuz vb.) dolayı benimle alay edilir	()	()	()	()	()
51. Çoğunlukla istediğim şeyleri dile getirmeme rağmen dikkate alınmaz	()	()	()	()	()
52. Yakınlarım bana genellikle beni sevdiklerini belli etmezler.	()	()	()	()	()
53. Yakınlarım yapabileceğim şeyler için bile yapamayacağımı düşünürler	()	()	()	()	()
54. Yakınlarım beni hiç azarlamazlar.	()	()	()	()	()
55. Yakınlarım bana çok rahat bir şekilde bağırırlar.	()	()	()	()	()
56. Yakınlarım beni yapmalarını istedikleri şeyleri yapmam için tehdit ederler.	()	()	()	()	()
57. Arkadaşlarım bazen ben yokmuşum gibi davranırlar.	()	()	()	()	()
58. Ailem ve arkadaşlarım beni onaylamadıkları davranışlarım için suçlarlar.	()	()	()	()	()
59. Genellikle bana güvenilmediğini hissedirim.	()	()	()	()	()
60. Bana davranışlarımla ilgili sıfatlar yakıştırırlar. (pısrık, sakar vb.)	()	()	()	()	()
61. Giydiklerimle çoğunlukla alay ederler.	()	()	()	()	()

